

de post quadraginta dies ascendit in celum: post de-
 cē dies: quinquagesimo post suam resurrectionē
 die misit spiritum sanctum. Tunc tria milia hominum
 opus eius predicantibus crediderunt. Tūc itaque nomi-
 nis illius cultus exortus est sic nos credimus et veritas
 habet: efficacia spiritus sancti. Sic autem finxit vani-
 tas ipsa vel putavit: magicis artibus petri. Pau-
 lo post etiam signo mirabili facto: quoniam ad verbum
 ipsius petri quodam mendicium ab utero matris ita
 claudus vel ab alijs portaretur: et ad portam templi
 ubi stipem peteret ponere: in nomine iesu christi
 saluatus exiit: quoniam milia hominum crediderunt. Ac
 deinde alijs atque alijs accessibus credentium cre-
 vit ecclesia. Ac per hoc colligitur etiam dies ex quo an-
 nus ipse suspensus in initium scilicet quoniam missus est spiritus sanctus
 id est per idus maias. Numeratis proinde consulti-
 bus trecenti sexaginta quoniam anni reperiri im-
 pletur: per easdem idus maias: consulatu honorum et eu-
 ticiani. Porro sequenti anno cum socium accepisset
 honorius consulatum maulium theodorum: quoniam itaque per
 illud oraculum demonum aut figmentum homi-
 num nulla esse debet religio christiana: quid per
 alias terrarum partes forsitan factum sit: non fuit
 necesse perquirere. Interim quod scimus in ci-
 uitate notissima et eminentissima carthagine
 africani gaudens et iouius comites imperatoris
 honoris quartadecimo kalendas Aprilis fal-
 sorum deorum templa euerterunt: et simulacra fre-
 gerunt. Ex quo usque ad hoc tempus per trigin-
 ta ferme annos quis non videat quantum creue-
 rit cultus nominis christi: presertim postea quod multi eo-
 rum christiani facti sunt: qui tanquam vera illa diuina
 ratione reuocabantur a fide: eamque completo eo-
 dem annorum numero inanem irridendamque vi-
 derunt. Nos ergo qui sumus vocamurque christiani:
 non in petrum credimus: sed in quem credidit
 petrus: petri de christo edificati sermonibus non
 carnis beneficium nec decepti maleficium sed bene-
 ficium eius adiuti. Ille petri inquit christus in doctri-
 na que ad vitam ducit eternam: ipse est magi-
 ster noster. Sed aliquando iam claudamus
 hunc librum: hucusque differentes: et quantum
 satis visum est demonstrantes: quis nam sit du-
 arum ciuitatum celestis atque terrene ab initio
 usque in finem permixtarum mortalium excursus.
 Quarum illa que terrena est fecit sibi quos vo-
 luit: vel vnde cumque vel etiam ex hominibus fal-
 sos deos: quibus sacrificando seruiret. Illa au-
 tem celestis que peregrinatur in terra: falsos
 deos non facit: sed a vero deo ipsa fit: cuius ve-
 rum sacrificium ipsa sit. Ambe tamen tempori-
 bus: vel bonis vtuntur pariter vel magis pa-
 riter affliguntur: diuersa fide: diuersa spe: di-
 uerso amore: donec ultimo iudicio separentur.

et percipiat vnaqueque suum finem: cuius nul-
 lus est finis: De quibus ambarum finibus de-
 inceps differendum est.

**Explicitus est liber
 decimus octauus.**

**Incipiunt capitula
 libri decimonon-**

- i. **De** in questione quam de finibus bono-
 rum et malorum philosophica disputatio
 veterilauit: ducentas octoginta et octo
 sectas esse marcus varro perspexit.
- ii. **Quo** remotis omnibus differentiis que
 non secte sunt questiones sunt: ad triparti-
 tam summi boni definitionem varro
 pueniat: quarum tamen vna sit eligenda.
- iii. **De** tribus sectis summum hominis bonum
 querentibus quam eligendam varro diffi-
 niat: sequens veteris academie an-
 tiocho auctore sententiam.
- iiii. **De** summo bono et summo malo quid christiani
 sentiant contra philosophos: qui summum
 bonum in se sibi esse dixerunt.
- v. **De** sociali vita: que cum maxime expectanda
 sit: multis offensionibus sepe sub-
 uertitur.
- vi. **De** errore humanorum iudiciorum cum
 veritas later.
- vii. **De** diuersitate linguarum qua societas
 hominum dirimitur: et de miseria bel-
 lozum etiam que iusta dicuntur.
- viii. **De** amicitia bonorum secura esse non possit
 dum a periculis presentis vite trepidari
 necesse sit.
- ix. **De** amicitia sanctorum angelorum que ho-
 mini in hoc mundo non potest esse ma-
 nifesta propter fallaciam demonum
 in quos inciderunt qui multos sibi
 deos colendos putauerunt.
- x. **Quis** fructus sanctis superata huius vite
 temptatione pariat.
- xi. **De** beatitudine pacis eterne: in qua san-
 ctis finis est: id est vera perfectio.
- xii. **De** etiam bellantium seuitia omnibus ho-
 minum inquietudines ad pacis finem
 cupiant puenire: sine cuius appetitu
 nulla natura sit.
- xiii. **De** pace vniuersal: que inter quaslibet
 perturbationes priuari non potest le-
 ge nature: dum sub iusto iudice ad id
 quisque peruenit ordinatione quod me-

riatur diuersitate sectarum. Subditur autem virtuti: quando in vsu virtutis assumit. Per tinet quippe ad virtutis officium: et viuere patrie et propter patriam filios procreare: quorum neutrum fieri potest sine corporis voluptate. Nam sine illa nec cibis nec potus sumitur ut viuatur: nec concumbitur ut generatio propagetur. Cum vero profertur virtuti: ipsa appetitur propter seipsam. Virtus autem assumenda creditur: propter illam: id est ut nihil virtus agat: nisi ad consequendam vel conseruandam corporis voluptatem: que vita deformis est quidem quippe ubi virtus seruit domine voluptati: quous nullo modo hec dicenda sit virtus. Sed tamen etiam ista horribilis turpitudine habuit quosdam philosophos patronos et defensores suos. Virtuti porro voluptas iungitur: quando neutra earum propter alteram: sed propter seipsas ambe appetuntur. Quapropter sicut voluptas vel subdita vel prelatam iuncta virtuti tres sectas facit: ita quies: ita vitia: ita prima nature alias ternas inueniunt efficere. Pro varietate quippe humanarum opinionum virtuti aliqui subduntur: aliquando preferuntur. aliquando iunguntur: ac sic ad duodenarium sectarum numerum peruenitur. Sed iste quod numerus duplicatur adhibita vna differentia: socialis videlicet vite: quoniam quisquis sectatur aliquam istarum duodecim sectarum: profecto aut propter se tantum id agit: aut etiam propter socium: cui debet hoc velle quod sibi. Quocirca duodecim sunt eorum qui propter se tantum modo vnamquamque tenendam putant: et alie duodecim eorum que non solum propter se si quid velint philosophandum esse decernunt: sed etiam propter alios quorum bonum appetunt sicut suum. He autem secte xxiiij. iterum geminantur addita differentia ex academicis nouis: et sunt xlviij. Illarum quippe xxiiij. vnamquamque sectarum potest quisque sic tenere ac defendere ut certam: quemadmodum defenderunt stoici que hominis bonum quo beatus esset in animi tantummodo virtute consistere. Post est alius ut incertam: sicut defenderunt academici noui: quod eis etiam non certum tamen verisimile videbatur. Trigintiquattuor ergo sunt per eos qui eas velut certas propter veritatem: et alie vigintiquattuor per eos qui easdem velut incertas propter verisimilitudinem sequendas putant. Rursum: quod vnaquamque istarum xlviij. sectarum potest quisque sequi habitu ceterorum philosophorum. Itemque potest alius habitu cynicorum: ex hac etiam differentia duplicantur: et xcvj. sunt. Deinde quia carum singulas quasque ita tueri homines possunt atque se

crari: ut autem ociosam diligant vitam: sicut hi qui tantummodo studijs doctrine vacare voluerunt atque valuerunt: aut negociosam: sicut hi qui cum philosopharentur tamen administratione reipublice: regendisque rebus humanis occupatissimi fuerunt: aut ex utroque genere temperata: sicut hi qui partim erudito ocio: partim necessario negotio: alternantia vite sue tempora tribuerunt. Propter has differentias potest etiam triplicari numerus iste sectarum: et ad cclxxviiij. produci. Hec de varronis libro quantum potest breuiter ac dilucide posui sententias eius meis explicans verbis. Quomodo autem refutatis ceteris vna eligat quam vult esse academicorum veterum quos a platone institutos usque ad polemonem: qui ab illo quartus eius scolarum tenuit que academia dicta est: habuisse certa dogmata vult videri: et ob hoc distinguit ab academicis nouis quibus incerta sunt omnia: quod philosophie genus ab arcesilao cepit successore polemonis: eamque sectam: id est veterem academicorum sicut dubitatio: ita omni errore carere arbitretur: longum est per omnia demonstrare nec tamen omni ex parte res omittenda est. Remouet ergo prius illas omnes differentias que numerus multiplicauit sectarum: quas ideo remouendas putat: quod non in eis est finis boni. Neque ei existiat vlla philosophie secta esse dicenda que non in eo distet a ceteris que diuersos habeat fines bonorum et malorum quam quidem nulla est homini cum philosophandi: nisi ut beatus sit. Quod autem beatum facit ipse est finis boni. Nulla est igitur cum philosophandi nisi finis boni. Quobrem que nullum boni finem sectas: nulla philosophie secta dicenda est. Cum igitur queris de socialis vite: utrum sit tenenda sapiens ut summum bonum que sit homo beatus ita velit et curet amici sui quemadmodum suum: an sue tantummodum beatitudinis causa faciat quicquid facit: non de ipso summo bono questio est: sed de assumendo vel non assumendo socio ad huius participationem boni: non propter seipsum sed propter eundem socium ut eius bono ita gaudeat: sicut gaudet suo. Item cum queritur de academicis nouis quibus incerta sunt omnia utrum ita sint res habende in quibus philosophandum est: an sic alijs philosophis placuit certas eas habere deam: non queritur quod in boni fine sectandum sit: sed de ipsius boni veritate quod videtur sectandum: utrum sit nec ne dubitandum: habet: ut id plane eloquar: utrum ita sectandum sit: ut que sectas dicat esse verum an ita ut que sectas dicat verum sibi videri: etiam si forte sit falsum: tamen uterque secte vnum atque idem bonum. In illa enim differentia que adhibet ex habitu et consuetudine cynicorum: non queritur que sua sit finis boni: sed utrum in illo habitu et consuetudine sit viuendum ei que verum sectas bonum: quod libet ei verum videat

Liber

esse atq; sectadū. Deniq; fuerūt q̄ cū diuersa
sequēnt bona finalia: alij virtutē: alij volupta
tem: eundē tñ hitū ⁊ p̄suetudinē tenebāt: ex q̄
cynici appellabant. Ita illud quicqd̄ ē vñ p̄bi
cynici discernunt a ceteris ad eligendū ac te
nendū bonū q̄ beati fierent: vtiq; nil valebat:
Nā si aliqd̄ ad hoc intereffer: p̄fecto idē habi
tus eūdē finē seq̄ cogeret ⁊ diuersus hit⁹ eūdē
sequi finem non sineret. **Ca. II.**

i In tribus q̄ illis vite generib⁹: vno scz
nō segniter s̄ in cōtēplatiōe vel inq̄siti
one veritatis ociofo: altero in gerendis reb⁹
hūanis negociofo: tertio ex vtroq; genere tē
perato: cū querit: qd̄ horū sit poti⁹ eligēdū: nō
finis boni hz p̄rouersā: s̄ qd̄ horū triū difficul
tatē vel facilitate afferat ad p̄sequēdū vel reti
nendū finē boni: id in ista q̄stioe versat. Finis
em̄ boni: cū ad euz q̄sq; p̄uenierit: p̄tinus bñm
facit: In ocio autē literato vel i negocio publi
co vel qñ vtrūq; vicib⁹ agit: nō p̄tinuo q̄sq; be
atus ē. Multi q̄ppe in q̄libet horū triū p̄nt viuē
⁊ in appetendo boni finem q̄ sit hō bñs errare
Alia ē igit̄ q̄stio de finib⁹ bonorū ⁊ malorū: que
vnāq; p̄horū sectā facit: ⁊ alie sūt q̄stioes de
sociali vita: de cūctatiōe academicorū: de vesti
tu ⁊ victu cynicorū: de trib⁹ vite generib⁹ ocio
fo: actiuofo: ex vtroq; modificato: q̄ nulla ē in
qua de bonorū ⁊ malorū finib⁹ disputat. Proin
de qm̄ marcus varro has q̄ttuor adhibēs diffe
rentias: i. ex vita sociali: ex academicis nouis
ex cynicis: ex isto vite gñe tripartito: ad sectas
cc. lxxxviii. puenit: ⁊ si q̄ alie p̄sit similis
remotis eis oibus qm̄ de sectado sūmo bono
nullā inferūt q̄stioē: ⁊ iō secte nec sūt nec vo
cāde sūt ad illas duodeci: in q̄b⁹ q̄rit qd̄ sit bo
nū hois: q̄ allecuto sit bñs: vt ex eis vnā verā
ceras falsas ostendat eē reuertit. Nā remoto
illo tripartito genere vite: due p̄tes hui⁹ nūeri d̄
trahunt: ⁊ secte. xcvj. remanēt. Remota vero
differētia ex cynicis: addita: ad dimidiū f̄ digūf
⁊. xlvij. sūt. Auferam⁹ etiā qd̄ ex academicis
nouis adhibitū ē: rursus dimidia ps̄ remanet
id ē. xxiiij. De sociali q̄ vita qd̄ accesserat simi
liter auferat: ⁊ duodeci sūt reliq̄: q̄s ista diffe
rētia vt. xxiiij. fierēt duplicauerat. De his ḡ du
odecim nihil dici pōt: cur secte nō sint habēde
Nihil q̄ppe aliō in eis q̄rit q̄ finis bonorū ⁊ ma
lorū. Inuentis autē bonorū finib⁹: p̄fecto econ
trario sūt malorū. Hec autē vt ita fiant duodeci
secte: illa quattuor triplicāt: voluptas: quies:
vtrūq; ⁊ p̄ma nature: que p̄migenia varro vo
cat. Hec q̄ppe q̄ttuor dū singulatim virtuti ali
quando subdunt vt nō p̄pter seip̄a s̄ p̄p̄ offi
ciū virtutis appetēda videant: aliqñ p̄ferunt

vt nō p̄p̄ seip̄a s̄ p̄p̄ h̄ adipiscēda vel p̄serua
da necēaria virt⁹ putet: aliqñ iugunt: vt p̄pter
seip̄a ⁊ virt⁹ ⁊ ista appetēda credat: q̄ternariū
nūez triplū reddūt: ⁊ ad duodecim sectas p̄
ueniūt. Ex illis autē q̄ttuor: reb⁹ varro tres tol
lit: voluptatē scz ⁊ quietē: ⁊ vtrūq; nō q̄ eas i
probet: s̄ q̄ p̄migenia illa nature ⁊ voluptatē
in se hēant ⁊ q̄ctē. Quid ḡ opus ē ex his duab⁹
tria quedā facere duo scz dū singulatim appetū
tur voluptas aut quies: ⁊ tertiuū cū ambe siml
qñ quidez p̄ma nature: ⁊ ipas: ⁊ p̄ter ipas alia
multa p̄tineant. De tribus ḡ sectis ei placet di
ligenter eē tractandū q̄ nā sit poti⁹ eligenda.
Non em̄ verā plusq; vnā vera ratio esse p̄mit
tit: siue in his trib⁹ sit siue alicubi alibi qd̄ post
videbim⁹. Interi de his trib⁹ quō vnā varro
eligat quantū breuiter apteq; possum⁹ dissera
mus. Iste nepe tres secte ita sūt cū vel p̄ma
nature p̄pter virtutē: vel virt⁹ p̄pter p̄ma na
ture: vel vtraq; id ē ⁊ virt⁹ ⁊ p̄ma nāe p̄p̄ se
ip̄a sūt experenda. **Ca. III.**

q Quid ḡ istorū triū sit vey atq; sectanduz
isto mō p̄suadere conat. Primū qz sū
mū bonū in p̄bia nō arbor: nō pecoris: nō d̄:
s̄ hois querit: qd̄ sit ip̄e hō querendum putat.
Sentit q̄ppe in ei⁹ nā duo eē q̄dā: corpus ⁊ aīa
⁊ horū quidē duū mell⁹ eē aīam: lōgeq; p̄stabi
lius oīno nō dubitat. S̄ vtrūq; aīa sola sit hō: vt
ita sit ei corpus tanq; equus equit querendū
putat. Eques em̄ nō hō ⁊ equus: s̄ solus hō ē
iō tñ eques d̄: q̄ aliq̄ mō se hēat ad equū. An
corp⁹ solū sit hō aliq̄ mō se hēs ad aīam sic po
culū ad potione: nō em̄ calix ⁊ potio quā p̄riet
calix siml d̄: poculū: s̄ calix sol⁹: iō tñ q̄ potio
nī cōtinēde sit accōmodatus. An xō nec aīa
sola: nec solū corp⁹ s̄ simul vtrūq; sit hō: cuius
ps̄ sit vna siue aīa siue corp⁹: ille autē totus ex
vtrōq; cōstet vt hō sit: sicut duos equos iun
ctos bigas vocam⁹ q̄z siue dexter siue sinister
ps̄ sit bigartū: vnū xō eoz quod mō se hēat ad
altēz bigas nō dicim⁹: s̄ ambos simul. Horū at
triū hoc eligit tertiuū: hoīemq; nec aīam solā
nec solū corp⁹: s̄ aīam simul et corp⁹ eē arbitra
tur. Proinde summū bonū hois q̄ sit bñs: ex
vtriusq; rei bonis p̄stare dicit: ⁊ aīe scz ⁊ cor
poris. Ac p̄ hoc p̄ma illa nature p̄pter seip̄a ex
istimat eē appetēda ip̄amq; virtutē quam do
ctrina inserit velut artē viuēdi q̄ in aīe bonis ē
excellētissimum bonum. Qua p̄pter eadem
virtus: id est ars agēde vite cum accepit p̄
ma nature que sine illa erant: sed tamen erāt
etiā quando eis doctrina adhuc deerat: om̄ia
p̄pter seip̄am appetit: simulq; etiā seip̄am om̄i
busq; simul ⁊ seip̄a vti eo sine vt om̄ib⁹ delecte

tur: atq; pfruat: magis minusq; ut queq; inter
se maiora atq; minora sunt: tñ offiib⁹ gaudens
z quedā minora si necessitas postulat: ppter ma
iora vel adipiscēda vel tenēda cōtemnēs. Om
niū aut bonoz vel animi vel corpis nihil sibi x
tus oīno pponat. **Hec** enī bñ vitē z seipā z cete
ris que hoīem faciūt beatū bonis. **Ubi** xō ipā
nō ē: quālibet multa sint bona: nō bona ei⁹ sūt
cui⁹ sunt: ac p hoc nec ei⁹ iam bona dicēda sūt:
cū male vtenti vtilia eē nō pnt. **Hec** g̃ vita ho
minis q̃ x̃tute z alijs animi z corpis bonis sine
q̃bus x̃t⁹ eē nō pōt frui: bñ eē dō. **Si** xō z alijs
sine q̃b⁹ esse virt⁹ pōt vel vllis vel plurib⁹: bea
tior. **Si** aut proflus oibus vt nullū oīno bonū
desit: vel animi vel corpis: beatissima. **Nō** enī
hē vita qd̃ x̃tus: quonīā nō oīs vita: s̃ sapiens
vita virt⁹ est: z tñ qualiscūq; vita sine vlla x̃tu
te pōt eē: x̃tus xō sine vlla vita nō pōt eē. **Hoc**
de memoria dixerim atq; rōne: etsi qd̃ aliud ta
le est in hoīe. **Sūt** enī h̃ z añ doct̃ inā: sine his
aut nō pōt esse vlla doctrina: ac p hoc nec virt⁹
que vtiq; discit. **Bñ** aut currere: pulcrū eē cor
pore virib⁹ ingentib⁹ p̃ualere: et cetera hmōi
talia sunt: vt z virtus sine his eē possit: z ipā si
ne virtute bona sunt: tamen z fm istos etiā ipā
ppter seipsam diligitur virtus: vtiturq; illis z
fruitur: sicut virtutem decet. **Hanc** vitam be
atam etiam socialem phibent esse: que amicos
rum bona propter seipsa diligit sicut sua: eisq;
prop̃ seipos hoc velit qd̃ sibi: siue in domo sint
sicut coniunx z liberi z quicūq; domestici: siue
in loco vbi domus ei⁹ est sicuti est ṽbs: vt sūt
hi qui ciues vocant: siue in orbe toto: vt sūt gē
tes quas ei societas humana coniungit: siue ī
ipō mundo qui censetur nomie celi z terre: sic
esse dicunt deos quos volunt amicos esse ho
mini sapienti: quos nos familiaris āgelos di
cimus. **De** bonorum autem z e contrario ma
lorum finibus negant vllō modo esse dubitan
duz: z hanc inter se z nouos academicos affir
mant esse distantiam: nec eoz interest quicq;
siue cynico: siue alio quolibet habitu et victu:
in his finibus quos veros putant qualiter q̃s
q; philosophetur. **Ex** tribus porro illis vite ge
neribus: ociofo: actiuo: et quod ex vtroq; cō
positum est: hoc tertiu sibi placere asseuerant.
Hoc sensisse atq; docuisse academicos vete
res varro asserit: auctore āthlocho magistro
ciceronis et suo: quez sane cicerō in pluribus
fuisse stoicum q̃ veterem academicuz vult vi
deri. **Sed** quid ad nos: qui potius de rebus ip
sis iudicare debemus q̃ pzo magno de homi
nibus quid quisq; senserit scire.

Capitulum III.

I ergo querat a nobis q̃ d̃ ciuitas dei
de his singulis interrogata r̃deat: ac
primū de finibus bonoz maloꝝ: q̃ d̃
sentiat: r̃debit eternā vitā: eē summū bonuz:
eternā xō mortē summū malū: ppter illā p̃inde
adipiscēda: istāq; vitandā: recte nobis eē vi
uenduz. **Propter** qd̃ scriptū est. **Iustus** ex fi
de viuit. **Qm̃** neq; bonū ñm iā videm⁹ vnde
oportet vt credēdo queram⁹: neq; ipm̃ recte
viuere nobis ex nobis est: nisi credentes adiu
uet z orantes q̃ z ipam fidē dedit qua nos ab
illo adiuuandos eē credam⁹. **Illi** aut qm̃ in ista
vita fines bonoz z maloꝝ esse putauerūt: siue
in corpe siue in aīa: siue in vtroq; ponentes sū
mū bonū: atq; vt id explicatius eloquar siue ī
voluptate siue in virtute: siue in vtraq; siue ī
quiete: siue in virtute: siue in vtraq; siue in vo
luptate simul z quiete: siue in virtute siue in
vtrifq; siue in primis nature: siue in virtute si
ue in vtrifq; hinc beati esse: z a seipsis bñ fieri
mira vanitate voluerūt. **Irrisit** hos veritas p
pphetā dicentē. **Mouit** dñs cogitaciōes hoīm
quā vane sūt. **Vel** sic h̃ testimoniū posuit apo
stolus paulus. **Dñs** nouit cogitaciōes sapien
tiū: qm̃ vane sūt. **Quis** em̃ sufficit quātouis e
loquētē flumie vite hui⁹ miserias explicare:
Quam lamentat⁹ ē cicerō in cōsolatione de
morte filie sicut potuit. **Sed** quantū est qd̃ po
tuit: **Ea** quippe que dicunt p̃ma nature: quan
do: vbi quō: tā bene se habere in hac vita pnt:
vt non sub incertis casibus fluctuēt. **Quis** em̃
dolor contrarius voluptati: q̃ inquietudo cō
traria quieti: in corpus cadere sapientis non
potest. **Membrōz** certe amputatio vel mem
broꝝ debilitas: homis expugnat incolumita
tē: deformitas pulchritudinē: imbecillitas sa
nitatem: vires lassitudo: mobilitatem torpor
aut tarditas. **Et** quid horū est: qd̃ nequeat in
carnem sapientis irruere. **Status** q̃ corporis
atq; motus cū dicentes atq; cōgruentes sūt:
inter nature prima numerant. **Sz** qd̃ si aliqua
mala valitudo mēbra tremore zcutiat: **Quid**
si vsq; ad ponendas in terra manus do: si spi
na curuet: z hominem quodāmo quadrupes
demifaciat. **Nonne** oēm statuendi corporis et
mouendi speciem decusq; puerter. **Quid** ipi⁹
animi primigenia que appellantur bona: vbi
duo prima ponūt ppter comprehensionem p
ceptionemq; veritatis sensum z intellectum:
Sz qualis quantuscūq; sensus remanet: vt si
alia taceam fiat hō surdus z cecus: **Ratio** xō
z intelligētia quo recedat: vbi sopiē si aliquo
morbo efficiat insanus. **Phrenetici** multa ab
surdā cū dicūt vel faciūt: plerūq; a bono suo p

Abac. 2.

Ps. 93.

Loz. 3.

vere: **Quid** si g in eis aliq iudicio diuino tene-
 reris: nec pmittereris mori: nec vnq sine illis
 ee sineris: **Nepe** tuc saltē miserā talē diceris
 vitā. **Nō** igiē ppter ea misera nō est: qz cito re-
 linquet: qñ qdē si sempitna sit: etiam abs te ipō
 misera iudicabit. **Nō** itaqz ppter ea qm breuis
 est: nulla miseria debet videri: aut qd ē absurdi-
 us qz breuis miseria ē: iō etiā btrudō appellari
 Magna vis ē in eis malis q cogūt hoīem fm
 ipos etiā sapiētē sibi met auferre qd hō ē: cū di-
 cant: et verū dicāt: hāc esse nature pmā quodā-
 modo et maximā dritē: vt hō pcciet deo: et pro-
 pterea mortē naturalit fugiat: ita sibi amicus
 vt eēse aial: et in hac pūctiōe corpis atqz aie vi-
 uere velit vchemēterqz appetat. Magna vis
 ē i eis malis qd iste nature vincit sensus: quo
 mors oimō oib virib conatibusqz vitā: et ita
 vincit: vt q vitabā optet: appetat: et si nō potu-
 erit aliunde ptingere: ab ipō hoīe sibi met infe-
 rat. Magna ē vis in eis malis q fortitudine sa-
 ciunt homicidiā: si tñ adhuc dicēda ē fortitudo
 q ita his malis vincit: vt hoīem quē sicut virt^o
 regendū: tuendūqz suscipit: nō modo nō pos-
 sit p patientiā custodire: s; ipa insup cogat occi-
 dere. Debet qdē etiā mortē sapiens ferre pati-
 enter: sed que accidit aliunde. Scdm istos au-
 tem si eā sibi ppe inferre cōpellit: profecto faten-
 dum ē eis nō solū mala: s; intolerabilia etiā ma-
 la eē que hoc eū ppetrare cōpellūt. Vita igiē
 que istorū tā magnoz tā grauiūqz maloz: aut
 pmiē onerib: aut subiacer casib: nullo mō be-
 ara dicere: si hoīes q h dicūt sic victi malis in-
 grauescētib: cū sibi ingerūt mortē: cedūt in se-
 licitari ita victi certis rōnib: cū qrit brām vi-
 tam dignarent cedere veritati: et nō sibi puta-
 rent in ista mortalitate sine sūmi eē boni gau-
 dendū: vbi virtutes ipē qb hic certe nihil me-
 lius atqz vtili in hoīe repit: qto maiora sūt ad-
 iutoria contra vim squalozū: laboz: dolo: tan-
 to fideliora testimonia miseriarū. Si em vere
 virtutes sunt: q nisi in eis qb vera inest pietas
 eē nō pnt: non se profitent hoc posse vt nullas
 miseras patiant hoīes in qb sunt. Neqz eniz
 mēdaces sunt vere virtutes vt hoc profiteant
 s; vt vita hūana q tot et tantis hui^o seculi mallis
 eē cogit misera: spe futuri seculi sit brā: sicut et
 salua. Quomō eni brā est: q nō dū salua ē: **Uñ**
 et apls paul^o. **Nō** de hoīb imprudētib: impati-
 entibus: intēperātib: et iniqz: sed de his q fm
 verā pietatē viuerēt: et ideo virtutes quas hnt
 veras haberēt: ait. **Spe** eniz salui facti sumus
 Roma. **Spes** aut que videt nō ē spes. **Ad** enim quis
 videt quid sperat: Si aut qd nō videm^o spera-
 mus: p patientiā expectam^o. Sic g spe salui: ita

spe bti facti sum^o: et sic salutē: ita beatitudinez
 si iā tenem^o pntē: s; expectam^o futuraz: et h p
 patientiā: qz in malis sum^o: q patienter tolera-
 re dēm^o: donec ad illa veniam^o bona: vbi oīa
 erūt qb i: ffabiliter delectemur nihil erit autē
 qd iā tolerare dēam^o. **Tal** sal^o q in futuro erit
 sclo: ipa erit etiā finalis btrudō. **Quā** btrudō
 nezi pbi qm si vidētes nolūt credē: s; sibi co-
 nāt fallissimā fabricare: qto supbioze: tāto mē-
 dacioze virtute. **Ca. V.**
 q **Quod** at socialē vitā volūt eē sapientes:
 nos multo amplius approbam^o. **Istā** vñ
 ista dei ciuitas de q hui^o opis ecce iā vñ nonū^o
 decimū libū versam^o in manū^o: vel ichoare
 tur exortu vel pgrederet excursu vel apphen-
 deret debitos fines: si nō eēt socialis vita scō-
 rū. **Sz** in hui^o mortalitatē crūna: qz et qstis abū-
 det malis socieras hūana: qz enūerare valeat
 qz existiare sufficiat. **Audiāt** apō comicos su-
 os: hoīez cū se su atqz p: su oim hoīm dice: duxi
 vxoz: quā ibi miseriā vidi: nati filij: alia cura.
Quid irides illa que in amore vitā commē-
 rat idem terentius. **In** iuriē: suspitiones: ini-
 micie: bellū: pax rursus. **Nō**ne res huma-
 nas vbiqz impleuerunt. **Nō**ne hec et in ami-
 corū honestis a moribus plerumqz ptingunt.
Nōne his vsqz quaz plene sunt res huma-
 ne: vbi iniurias: suspitiones: inimicicias: bel-
 lum: mala certa sentim^o: pacē vero in certum
 bonū: qm corda eoz cū quib^o eā tenere volu-
 mus ignoramus: et si nosse hodie possemus q
 lia cras futura essent vtiqz nesciremus. **Qui**
 porro inter se arpicitiores solēt eē vel debēt: qz
 qui vna etiā ptingent domo. **Et** tñ qz inde se-
 curus ē: cū tanta sepe mala ex eoz occultis in-
 sidijs exiterint tanto amariora quāto pax dul-
 cior fuit: q vera putata ē: cum astutissime fin-
 gert. **Propter** qd oim pectora sic attingit: vt
 cogat in gemitū: qd ait tull^o. **Nulle** sūt occul-
 tiores insidie: qz he q latēt in simulatōe officij
 aut in aliquo necessitudinis noie. **Hā** eū q pa-
 lam est aduersarius facile cauendū vitare pos-
 sis. **Hoc** vero occultū intestinū ac domesticū
 malū nō solū existit: verū etiā opprimit anteqz
 pspicere atqz explorare potueris: propter qd
 etiā dīna vox illa. **Et** inimici homis domestici
 ei: cū magno dolore cordis audit: qz et si qsqz
 tā fortis sit: vt equo aīo pferat: vel tā vigilans
 vt prouido consilio caueat: que aduersus euz
 molitur amicicia simulata: eoz tamē hominū
 pfidioz mala cū eos esse pessimos experit: si
 ipse bonus ē grauius excruciet nccē ē siue sp
 mali fuerint: et se bonos finxerint: siue in istam
 maliciā ex bonitate murati sint. **Si** g dom^o cō-

**Terenti^o i
 adelphis
 Terenti^o i
 cunuchō**

**Tulli^o in
 li. de amic
 cicia.**

**Dichee
 7.**

mune pfugiū in his malis hūani generis tuta
 non ē qd ciuitas q̄ q̄sto maior ē tāto forū eius
 litib⁹ ciuilib⁹ et criminalib⁹ plenū: etiā si q̄scant
 nō solū turbulēte: verū etiā sepi⁹ et cruēte sedi
 tiōes ac bella ciuilia a q̄z euētib⁹ sūt aliq̄n libe
 re ciuitates: a piculis nūq̄. **Ca. VI.**
Quid ip̄a iudicia hoīm de hoīb⁹ q̄ ciui
 tatib⁹ etiā quāt alibet pace manētibus
 deesse nō p̄nt: q̄lia putam⁹ eē: q̄z misera: q̄z dolē
 da: q̄n qdē hi iudicāt q̄ p̄scias eoz de q̄b⁹ iudi
 cāt cernere nequeūt: vñ sepe cogunt tormentis
 inocentiū testiū ad alienā cām p̄inentē q̄
 rere veritatē: **Quid** cū in sua cā q̄sq̄ torqueēt:
 et cū querit vtz sit nocens cruciat: et inocens
 luit p̄ incerto scelere certissimas penas nō qz
 illud cōmisisse detegit: s̄ qz nō cōmisisse nescit.
Ac hoc ignorātia iudicij plerūq̄ ē calamitas
 innocentis. **Sz** qd ē intolerabili⁹: magisq̄ plā
 gendū rigandūq̄ si fieri posset fontib⁹ lachry
 marū: cū p̄pterea iudex torqueat accusatum
 ne occidat nesciens inocētē sit p̄ ignorātie mi
 seriā: vt et tortū et inocētē occidat: quē ne ino
 centē occideret: et torserat. **Si** em̄ fm̄ istoz sapiē
 tiā delegerit ex hac vita fugere quā diu⁹ illa
 sustinē tormēta: qd nō cōmisit: cōmisisse se diē.
Quo dā nato et occiso: vtz nocētē aut innocē
 tem iudex occiderit adhuc nescit: quē ne inno
 centē nesciens occideret: tortū: ac p̄ hoc inno
 cētē et vt sciret tortū: et dū nesciret occidit. **In**
 his tenebris vite socialis: sedebit iudex ille sa
 piens: an nō audebit: **Sed** debet ille plane. **Nō**
 stringit em̄ eū: et ad hoc officij p̄rabit hūana
 societas quā deserere nefas ducit. **Hoc** em̄ ne
 fas eē nō ducit: qd testes inocētes in causis tor
 quent alienis: qd hi q̄ arguunt vi doloris ple
 rūq̄ supati et de se falsa p̄fessi etiā puniunt inocē
 tes: cū iā torti fuerit inocētes. **Qd** etsi non
 morte puniant: in ip̄is vel ex ip̄is tormentis ple
 rūq̄ moriunt: **Qd** aliq̄n et ip̄i q̄ arguūt: hūa
 ne societati fortasse ne crimina ip̄unita sint p̄
 desse cupiētes: et mentiētib⁹ testib⁹ reo qz ip̄o
 p̄tra tormēta durāte imaniter nec fatēte: p̄ba
 re qd obijciūt nō valētes q̄uis vera obiecerit
 a iudice nesciēte dānant. **He** tot et tāta mala
 nō deputat eē p̄ctā. **Nō** em̄ hec facit sapiēs iu
 dex nocendi volūtatē s̄ necessitate nesciendi
 et tū qz cogit hūana societas: necitate etiā iudi
 cādi. **Hec** est ergo quā dicim⁹ miseria certe ho
 mis: et si nō malicia sapiētis. **An** vero necessi
 tate nesciendi atqz iudicandi torqueat inson
 tes: punit insones: et parū est illi qd nō ē reus
 si nō sit insup et btūs. **Quāto** consideratius et
 homie dignius et hōlez agnoscit in ista neces
 sitate eāqz miseriā in se odit et si pie sapit: clamat

ad deū. **De** necessitatib⁹ meis erue me dñe.
Est ciuitatē vel vrbē. **Ca. VII.**
P sequit orbis terre: in quo tertij gra
 dum ponūt societatis humane: in capi
 entes a domo atqz inde ad vrbē: deinde ad or
 bem terre progrediēdo veniētes. **Qui** vtiqz
 sicut a quarū congeries: q̄sto maior ē: tāto pe
 riculis plenior. **In** quo primū linguarū diuer
 sitas: hoīem alienat ab hoīe. **Nā** si duo sibi met
 inuicē fiant obuiā: neqz p̄terire s̄ simul esse ali
 qua necessitate cogant: quozuz neuter nouit
 linguā alterius: facilius sibi aīalia muta etiam
 diuersi generis: q̄ illi cū sint hoīes ambo sociā
 tur. **Nū** em̄ que sentiūt in se cōicare non p̄nt
 propter solā linguaz diuersitatē: nihil prodest
 ad cōsociandos hoīes tanta similitudo natu
 re: ita vt libētius hō sit cū cane suo q̄ cū homi
 ne alieno. **At** em̄ opa data est vt impiosa ciui
 tas nō solā iugū: verū etiā linguā suaz domitis
 gentibus p̄ pacē societatis ip̄oneret p̄ quā nō
 deesset: imo et abundaret etiā interpretū copia.
Terū ē. **Sz** hoc q̄ multis et q̄z gradibus bellis
 quāta strage hoīm: q̄ta effusio hūani sangui
 nis comparū est: qd trāfactis nō ē tñ eozū dez
 malozū fin ita: miseria. **Quis** em̄ nō defuerint
 neqz hostes desint et extere natiōes p̄tra quas
 semp bella gesta sūt et gerunt. tñ etiā ip̄a impij
 latitudo pegit peioris generis bella socialia: s̄
 atqz ciuilia quibus miserabili⁹ quantē gen⁹ hu
 manū: siue cū belligerā vt aliq̄n cōquiescant:
 siue cū timeēt ne rursus exurgant. **Quoz** ma
 lozū multas et multiplices clades duras et di
 ras necessitates: si vt dig nū ē eloq̄ velim: q̄z
 nequa q̄ sicut res postulat possum: qd erit pro
 lixe disputatiōis mod⁹. **Sz** sapiēs inquit iu
 sta bella gestur⁹ est. **Quasi** nō si se hoīem me
 minit: mltomagis dolebit iustozū necitates sibi
 exritisse belloz: qz nisi iusta eēt: ei gerēda nō
 eēt: ac p̄ sapiēti nulla bella eēt. **In**iq̄tas ei
 ptis adūse iusta bella īgerit gerenda sapiēti.
Que iniq̄tas vtiqz hoī ē dolēda: qz hoīm ē: et si
 nulla ex ea bellādi necitas nasceret. **Hec** itaqz
 mala tā magna: tā horrēda: tā seua: qd qd cū do
 lore p̄siderat miseriā necē ē fateat. **Quis** qd at
 vel patit ea sine animi dolore vl cogitat: mltro
 vtiqz miseri⁹: iō se putat btū: qz et hūanū p̄di
 dit sensū. **Ca. VIII.**
Iāt nō p̄tingat qdā īgrātia s̄lis dñe
 tie: q̄ tñ in h⁹ vite misera p̄ditōe sepe
 p̄tigit: vt credat vl amic⁹ eē q̄ iūmic⁹ ē: vel iūni
 cus q̄ amic⁹ ē: qd nos p̄solat i hac hūana socie
 tate errorib⁹ erūnisqz plenissima: nisi fides nō
 ficta et mutua dilectio veroz bonozūqz amicoz
 qd q̄sto p̄les et in locis p̄lib⁹ habem⁹: tāto longi⁹

latiusq; metuum⁹: ne qd eis ptingat mali d tã
 tis maloz aggerib⁹ hui⁹ seculi: **N**õ eã rãmõ
 solliciti sum⁹: ne fame: ne bellis: ne morib⁹ ne
 capriuitatib⁹ affligant⁹: ne in eadẽ fuitute ta
 lia patiant⁹: q̃lia nec cogitare sufficim⁹: verum
 etiã vbi timor e multo amariõr ne in pfidiã: ma
 litiã: nequitiãq; mutent⁹. **E**t qñ ista ptingunt:
 rãto vtiq; plura q̃nto illi sũt plures: et in pluri
 bus locis et in nram noticiã pferunt: quib⁹ coz
 nrm flagrã vraf: q̃s p̃t nisi q̃ talia sentit adũtẽ?
Portuos q̃ppe audire mallem⁹ q̃uis et sine
 dolore nõ possem⁹ audire. **Q**uoz ei nos vira
 p̃p̃ amicitie speãlis solacia delectabar: vñ fie
 ri p̃õr vt eoz mors nullã nob ingerat mestitu
 dinẽ. **Q**uã q̃ phibet: phibeat si p̃t amica collo
 qa: interdicit amicabile societate: vel interci
 dat affectũ oim hũanaz necessitudinũ: vincula
 mentis imitis: imiti stupore dirũpat: aut si eis
 vtendũ senseat: vt nulla ex eis aĩm dulcedo p
 fundat. **Q**uod si fieri nullo mō p̃õr: etiã h̃ q̃ pa
 cto futurũ e: vt ei⁹ nob amara mors nõ sit cui⁹
 dulcis e vira. **P**inc e eĩm et luct⁹ qdã in hũano
 corde q̃si vuln⁹ aut vlc⁹: cui sanãdo adhibent⁹
 officiose consolatiões. **N**õ eĩm p̃pterea non est
 qd sanet: qm̃ q̃to e anim⁹ melior: tãto in eo ci
 tius faciliusq; sanat. **E**t igit etia de carissimõ
 rũ morib⁹: maxie q̃z sũt hũane societati offi
 cia nccaria: nũc miti⁹: nũc aspiciunt affligat vira
 mortaliũ: mortuos rñ eos q̃s diligim⁹ q̃uis a
 fide vel a bonis morib⁹ lapsos: h̃ e in ipã ania
 mortuos: audire seu videre mallem⁹. **Q**ua in
 genti materia maloz plena e fra: p̃p̃ qd scri
 ptũ e. **N**ũq̃d nõ tẽptatio e vira hũana sup fraz
Et p̃p̃ qd ip̃e dñs ait. **V**e mũdo ab scandalis
Et itez. **Q**m̃ abũdauit inq̃t in iqtas: refrige
 scet caritas multoz. **E**x q̃ fit vt bonis amicis
 in ortuis gratulemur et tñ mors eoz nos cõtri
 stet: ipã nos certi cõsoleat. q̃tũ malis carueit
 qb⁹ in hac vita etiã boni hoies vel cõterunt
 vel deprauant. vel i vtroq; piclitãt. **Ca. IX.**

In societate xõ sanctorz angeloz quaz
 i p̃hi illi q̃ nob deos amicos eẽ voluerit
 q̃rto p̃stituerũt loco velut ad mundũ venien
 tes ab orbe frarũ vt sic qdã mō cõplecterent⁹
 et celũ: nullo mō qdẽ metuum⁹: ne tales amici
 vel morte nos sua vel de p̃uatiõẽ p̃risset. **S**z
 qz nob nõ ea q̃ hoies familiaritate miscent qd
 etiã ip̃m ad erũnas hui⁹ p̃tinet vite. et aliqñ sa
 thanas sic legim⁹ trãssigurat se in angelũ lucis
 ad tẽptandũ eos q̃s ita vel erudiri op⁹ e vt de
 cipi iustũ e. magna dei miscõdia nccaria e: ne q̃f
 q̃ cũ bonos ãgelos amicos se h̃re putat: habe
 at malos demões amicos fictos: eosq; rãto no
 cẽtiores: q̃to astutiores ac fallaciores patiat i
 imicos. **E**t cui magna ista dei misericordia ne

cessaria e: nisi magne hũane miserie: q̃ igrãtia
 tanta p̃mit: vt facile istoꝝ simulatiõẽ fallaẽ: et
 illos quidẽ phos in ipã ciuitate: q̃ deos sibi a
 micos eẽ dixerũt: in demones malignos inci
 disse certissimũ est: qd⁹ tota ipã ciuitas s̃dit:
 eternũ cũ eis habitura supliciu. **E**t eoz q̃ppe
 sacris vel potius sacrilegys quibus e os colẽ
 dos: et ex ludis imũdissimis: vbi eozũ crimina
 celebrant: quibus eos placandos putauerũt
 eisdẽ ip̃is auctozib⁹ et exactozib⁹ taliũ tantoz
 qz dedecoz: satis ab eis q̃ colant aprũ est.

Ad neq; sancti et fideles. Ca. X.

In vni⁹ veri dei sũmiq; cultores. ab eozuz
 fallacijs et multiformi tẽptatiõẽ securi
 sũt. **I**n h̃ eĩm loco infirmitat⁹ et dieb⁹ malignis
 etiã ista sollicitudo nõ e utilis: vt illa securitas
 vbi paz plenissima atq; certissima e: desiderio
 feruentiore queraẽ. **I**bi eĩm erũt nature m̃e
 ra: h̃ e que nature nre ab oim naturaz creato
 re donant⁹: nõ solũ bona verũetiã sempiterna
 nõ solũ in aĩo q̃ sanabit⁹ sapiã: verũetiã in
 cozpe qd̃ resurrectiõẽ renouabit. **I**bi x̃tutes
 nõ p̃tra vlla vitia vel mala quecũq; certantes
 sed habentes victorie premiũ eternam pazez
 quam uullus aduersarius inquietet. **I**psa est
 eĩm beatitudo finalis: ipã perfectionis finis: q̃
 consumentem non habet finem. **D**ic autẽ di
 cimur beati: quando pacem habemus: quãtu
 lacunq; hic haberi p̃õr in vita bona. **S**ed hec
 beatitudo illi quã finalem dicimus beatitudi
 ni comparata: prozsus miseria reperitur. **H**ãc
 ergo pazez qualis hic potest esse mortales ho
 mines in rebus mortalibus quando habem⁹
 si recte viuim⁹ bonis eius recte vtitur virtus
 quando vero eam non habemus: etiãz malis
 que homo patitur bene vtitur virtus. **S**z tũc
 est vera virtus: qm̃ et om̃ia bona quib⁹ bũyti
 tur et quicqd in bono vsu bonoz et maloz facit
 seipam ad eũ finẽ refert vbi nobra et tãta paz
 erit q̃ melior et maior eẽ nõ possit. **Ca. XI.**

Uapropter possumus dicere fines bo
 norum nostrorũ esse pacem: sicut eter
 nam diximus vitaz: p̃ferrim qz ip̃i ciui
 tati dei de qua nobis e ista operosissima dispu
 ratio i sancto dicitur psalmo. **L**auda hierusa
 lem dñm: lauda deũ tuũ syon. **Q**m̃ conforta
 uit seras portarũ tuarũ: benedixit filios tuos
 in te. **Q**ui posuit fines tuos pacem. **Q**m̃ con
 firmate fuerũt sere portarũ eius: iam in illam
 nullus intrabit: nec ab illa vllus cribit. **A**c per
 hoc fines eius eã debemus hic intelligẽ pacẽ:
 quam volumus demõstrare finalẽ. **N**ã et ip̃ius
 ciuitatis mysticũ nomen: id e hierlm qd̃ vt an
 te iam diximus visio pacis inter p̃raf. **S**ed qm̃
 pacis nomẽ etiã in his rebus mortalibus fre

Job. 7.

Mat. 18.

Ma. 24.

2. Cor. 11.

P 5. 147

Roma. 6

quentat: ubi utiq; nō ē vita eterna: ppter ea finē ciuitatis hui⁹ ubi erit sumū bonū ei⁹: eter nā vitā malūm⁹ cōmēozare: q̄ pacē: De quo fine ap̄s ait: Nūc x̄o liberati a pctō: serui aut facti deo habetis fructū vestrū in sanctificati onē: finē x̄o vitā eternā. Sed rursus qz vita e- terna ab eis q̄ familiaritatē nō h̄nt cū scriptu- ris sanctis: pōt accipi etiā maloz vitā: vel fm̄ q̄sdā etiā phos ppter aie imortalitatē: v̄l etiā fm̄ fidē n̄fam ppter penas interminabiles im- pioz: qui utiq; in eternā cruciari nō poterunt nisi etiam vixerint in eternum: profecto finis ciuitatis huius in quo summum habebit bo- num: vel pax in vitā eterna: vel vita eterna in pace dicendus ē: vt facili⁹ ab oib⁹ possit itel- ligi. Am̄ em̄ pacis bonū: vt etiā in reb⁹ terre- nis atq; mortalib⁹ nihil gratius soleat audiri: nihil desiderabili⁹ ꝑcupisci: nihil postrēo pos- sit meli⁹ inueniri. De q̄ si aliquāto diuti⁹ loqui voluerim⁹: nō erim⁹ quātū arbitroz onerosi le- gētib⁹: ꝛ ppter finē ciuitatis hui⁹ de qua nob̄ sermo est: ꝛ ppter ip̄am dulcedinez pacis que omnibus cara est.

La. XII.

q̄ Quod em̄ quisq; mecū res hūanas na- turāq; cōem vt cunq; intuef agnoscat. Sic nemo ē q̄ gaudere nolit: ita nemo ē qui pacē h̄re noluit. Nūquidē ꝛ ip̄i q̄ bella volūt: nihil aliud q̄ vincere volūt: ad gloriozaz q̄ pa- cē bellando cupiūt puenire. Nā qd̄ est aliū vi- ctoria: nisi subiectio repugnantū: Qd̄ cū sc̄i fuerit: pax erit. Pacis igit̄ intentiōe gerunt ꝛ bella: ab his etiā q̄ x̄tutē bellicā studēt exercē ip̄ado atq; pugndo: v̄n̄ pacē stat belli eē opta- bilez finē. Omnis em̄ hō etiā belli gerādo pacē requirit: nemo aut̄ bellū pacificando. Nā ꝛ il- li q̄ pacē in qua sūt p̄turbare volūt: nō pacem odesūt: s̄ eā pro arbitrio suo cupiūt cōmutari. Nō q̄ vt sit pax nolūt: s̄ vt ea sit quā volūt. De- niq; et si p̄sditionē se ab alijs sepauerit: cum eis ip̄is ꝑspiratis: vel cōiuratis suis: nisi q̄lem cūq; pacis speciē teneāt: nō efficiūt qd̄ inten- dunt. Proinde latrones ip̄i vt vehementi⁹ et tutius infesti sint paci ceteroz: pacē volūt h̄re socioz. S̄z et si vn⁹ sit tā ꝑpollens virib⁹ ꝛ ꝑsci- us: ita cauēs vt nulli socio se cōmittat: solusq; insidiās ꝛ ꝑualens quib⁹ potuerit opp̄sis ꝛ ex- tinctis predas agat: cū eis certe q̄s occidē nō pōt: ꝛ q̄s vult latere qd̄ facit: q̄lēcūq; ymbraz pacis tenet. In domo aut̄ sua cū v̄toze: cuz si- lijs: ꝛ si q̄s alios illic h̄z studet: ꝑfecto eē pacat⁹ eis q̄ppe ad nutū obtempantib⁹ sine dubio de- lectat. Nā ꝛ si nō fiat: indignat: corripit: vindi- cat: ꝛ dom⁹ sue pacē si ita necesse sit etiā seuien- do cōponit: quā sentit eē nō posse: nisi cuidam

pncipio qd̄ ip̄e in domo sua ē: cetera in eadem domestica societate subiecta sint. Iōq; si offer- ret ei serui⁹ pluriū: vel ciuitatis vel gētis ita vt sic ei seruiret quē ad modū sibi domi sue ser- uire volebat: nō se iā latronē latebris conde- ret: s̄ regē ꝑspiciū sblimaret: cū eadē in illo cu- piditas ꝛ malicia ꝑmaneret. Pacē itaq; cū su- is oēs h̄re cupiūt: q̄s ad suū arbitriū volūt vi- uere. Nā ꝛ cū q̄bus bellū gerūt suos facere si possūt volūt: eisq; subiectis leges sue pac̄ im- ponē. S̄z faciam⁹ aliquē qualē canit poetica ꝛ fabulosa narratio. Quē fortasse ꝑꝑ ip̄az i soci- abilitē feritatē semihōiez quā hominem dicē ma- luerit. Quis q̄ h̄ regnū dire spelūce fuerit soli- tudo: tāq; malicia fuerit singularis: vt ex hac ei nomē iuentū sit: nā malus grece cacos dici- tur: qd̄ ille vocabat: vt nulla cōiunx ei plande- ferret: referretq; sermonē: nullis filijs vel allu- deret puulis: vel grādusculis imparer: nullo amici colloq̄o frueref: nec vulcani ꝑfis: quo- deret puulis: vel grādusculis imparer: nullo amici colloq̄o frueref: nec vulcani ꝑfis: quo- vel huic tm̄ nō parū felicior fuit: qz tale mōstrū ip̄e nō genuit: nihil cuiq; daret: s̄ a q̄ posset qd̄ qd̄ vellet ꝛ q̄tū ꝛ q̄n̄ posset: ꝛ q̄tū vellet aufer- ret. Tamē in ip̄a sua spelūca solitaria cuius vt describit. Semp̄ recētī. Lede tepebat humus nihil aliud q̄ pacē volebat. In qua nō illi mo- lest⁹ eēt: nec ei⁹ q̄tē vis vlli⁹ frozq; turbaret. Cū corpe suo deniq; pacē h̄re cupiebat ꝛ q̄tū in vasto h̄re habebat: tm̄ illi h̄n̄ erat. Nū qd̄ eē mēbr̄ obtem- peratib⁹ impabat: ꝛ vt suā mortalitatē adūsu- se ex indigentia rebellatē: ac seditionē famis ad dissociandā atq; excludendā de cope aiām ꝑcitantē: q̄nta posset festinatēo pacaret: rapi- ebar: nec abar: vorabat: ꝛ q̄uis imanis ac fer⁹ paci tñ sue vite ac salut̄ imani ac ferociter cō- sulebat. Ac ꝑ h̄ si pacē quā in sua spelūca atq; in seipo h̄re saragebat: cū alijs etiā h̄re vellet nec mal⁹ nec monstrū: nec semihō vocare ē. aut si ei⁹ corpis foza: ꝛ atroz igniū vomit⁹ ab eo deterrebat hōim societate: forte nocendi cupiditate: s̄ viuendi necitate se uiebat. Verū iste nō fuerit vel qd̄ magis credendū ē: talis n̄ fuerit q̄lis vanitate poetica describit. Nisi vei- nimis accusaref cacus: parū hercules lauda- ret. Tal̄ q̄ hō: siue semihō meli⁹ vt dixi credit n̄ fuisse: sic multa figmēta poctaz. Ip̄e em̄ seuis- sime fere: v̄n̄ ille ꝑtē habuit feritatis: nā ꝛ semi- fer⁹ dict⁹ ē: gen⁹ ꝑꝑriū qd̄ā pace custodiuit co- eundo: gignendo pariendo: fet⁹ fouendo: at- q; nutriendo: cū sint plereq; insociabiles ꝛ so- liuage: mon sc̄z vt oues: cerui: columbe: sturni: apes: s̄ vt leones: vulpes aq̄le noctue. Que em̄ tigris si filijs suis mitis imurmurat: ꝛ paca- ta feritate blandit: Quis milu⁹ ꝛ q̄stūlibet so-

Nota qd̄ fingit qd̄ dda mon- struz fuisse cu omes ig- nēꝑ os no- mine cae- in quēto mo- ans ꝛ occi- dens boie- ꝛ furto pla- rimū indul- gēs. De ca- co scribit ꝑ- gall⁹ ened- li. viij. ubi modo de- spelūca fu- ba. Sc̄m- bois caci- facies quā- dita tege- Solis ebar: rapi- iacētia ra- Dys se q̄ re- cētī. Lede- rep̄ebat hu- mus forib⁹ affixa fuge- Ora vni⁹ tristi ꝑde- bar pallida- thabo. Tu- ic monstru- vulcanus erat ꝑi uti- us atros- Deyon. d- ignes maḡ se mole te- rebar. Nar- rat ygilius vbi s. l. viij- ened. q. cū- venit ber- culus de hi- spania inf-

to tergo litari rapinis circūuolēte n̄ piugiū copulat: n̄
 one rege dum congerit: oua confouet: pullos alit: et q̄si
 sp̄ie du cū sua matrefamilias societate domesticā q̄n-
 ns armē ra pōt pace p̄seruat: Quāto magis hō ferē q̄-
 bou. iste dā mō n̄ae sue legib: ad ineundā societate pa-
 e q̄tuor: cōq; cū hoib: q̄tū in ip̄o est oib: obtinendā: cū
 uros ac etiā mali p̄ pace suoz belligerēt: oēs q; si possēt
 idem iu suos facere uelint: vt vni cūcti et cūcta deser-
 ēta fura: uiāt: q̄ pacto nisi vt in ei: pacē vel amādo: vel
 sē. et ne timendo p̄sentiat: Sic em̄ supbia p̄erse deū
 rru suz imitat. Deū nāq; odit cū suis focys nō eq̄lira-
 atē. tra- tem sub illo: s̄ imponere vult focys d̄nationē
 rtillos bo- suā p̄o illo. Odit ḡ iustā pacez dei: et amat ini-
 p̄ cau- quā pacē suā. Nō amare t̄n qualēcūq; pacē nul-
 as in an- lo mō pōt. Nullū ḡpe vitiū ita p̄tra nām est q̄
 um suz vt nature debeat etiā extrema vestigia. Itaq;
 e nō appa- pacē iniquoz in pacis cōpatione iustoz: ille vi-
 rē vesti- det: nec pacē eē dicēdā: qui nouit p̄ponere re-
 la nisi re- cta prauis: et ordinata p̄uersis. Nō autē etiā p̄-
 ouerfa. uerē ar- uerfū ē: s̄ necesse est vt in aliqua et ex aliqua: et
 uerē ar- cū aliqua re p̄te pacatū sit: in quib: est: vel ex
 uerē ar- quib: cōstat. Alioquin nihil eēt oīno. Velut si
 uerē ar- q̄s capite deorsū pendeat: p̄uersus ē vtiq; si-
 uerē ar- tus corpis: et ordo mēbroz q̄rid qd̄ desup eē nā
 uerē ar- postulat: subtrus ē: et qd̄ illa subter vult eē: desup
 uerē ar- per factū ē. Nō turbabit carnis pacē ista p̄uersi-
 uerē ar- tas: et iō est molestā. Clerū t̄n aīa corpi suo pa-
 uerē ar- cata ē: et p̄ ei: salute satagit: et iō est qui doleat
 uerē ar- Que si molestijs eius exclusa discesserit q̄ diu
 uerē ar- mēbroz manet cōpago nō est sine qd̄ p̄tū pa-
 uerē ar- ce qd̄ remanet: et iō adhuc ē q̄ pendeat: et qd̄
 uerē ar- terrenū corp: in terrā nitit: et vinculo q̄ suspē-
 uerē ar- sum ē renitit: in sue pac: ordinē redit: et locū q̄
 uerē ar- req̄s cat quodā mō pōderis voce poscit: iāq;
 uerē ar- ex anie sine villo sensu: a pace t̄n naturali sui or-
 uerē ar- dinis nō recedit: vel cū tenet eā: vel cū fertur
 uerē ar- ad eā. Si em̄ adhibeant medicāta atq; cura-
 uerē ar- tio: q̄ formā cadaueris dissolui dilabiq; n̄ sinat
 uerē ar- adhuc pax qd̄ ptes p̄tib: iūgit: totāq; molem
 uerē ar- applicat terreno et pueniēt: ac p̄ loco pacato
 uerē ar- Si autē nulla adhibeat cura p̄diendi: s̄ natura-
 uerē ar- li cursui relinquat: tādū q̄si tumultuat dissidē-
 uerē ar- tib: exhalatōib: et n̄o incōueniētib: sensui.
 uerē ar- Id em̄ ē q̄ in putore sentit: donec mūdi cōue-
 uerē ar- niat clemētis et in eoz pacē p̄riculatim paulatī-
 uerē ar- q; discedat. Nullo mō t̄n inde aliquid legibus
 uerē ar- sūmi illi: creator: ordinatoz: s̄q; subtrahit. a q̄
 uerē ar- pax vniūsitatis administrat. Quia et si de ca-
 uerē ar- dauere maioris animātis aīalia minuta nascā-
 uerē ar- tur: eadē lege creator: queq; corpūscula ī salu-
 uerē ar- tis pace suis aīalib: seruiūt. Et si mortuoz car-
 uerē ar- nes ab alijs aīalib: deuozent: eadē leges per-
 uerē ar- cūcta diffusas ad salutē gener: cuiusq; morta-
 uerē ar- liū cōgrua cōgruis pacificātes quaquauerfuz

trahā: et reb: q̄buscūq; iungant: et i res quas
 liber p̄uertat et cōmutet iueniūt. **Ca. XIII**
 Pax itaq; corpis ē ordinata t̄patura p̄tū
 Pax aīe irrōnalis: ordinata req̄es ap-
 petitionū. Pax aīe rōnalis: ordinata
 cognitōis actiōisq; cōsensio. Pax corpis et aīe
 ordiata vita et sal: aīant. Pax hoīs mortalis
 ē dei īmortalis: ordiata in fide sub eterna lege
 obediētia. Pax hoīm: ordinata p̄cordia. Pax
 domus: ordinata impandi atq; obediēdicon-
 cordia cōhabitātū. Pax ciuitatis: ordinata ī-
 perādīs et obediēdi p̄cordia ciuiū. Pax ces-
 stis ciuitatib: ordinatissima et p̄cordiōsima socie-
 tas fruēdi deo: et inuicē vidēdi deū. Pax oīm
 rerū tranquillitatis ordinis. Ordo est pariū dis-
 pariūq; rez sua cuiq; loca distribuēs dispositio
 Prōinde miseri inq̄ntū miseri: vtiq; in pace n̄
 sūt. Trāq̄llitate quidē ordinis carēt: vbi p̄tur-
 batio nulla ē. Cler: t̄n qz merito iusteq; miseri
 sūt: in ea q̄ ip̄a sua miseria p̄ter ordinē esse n̄
 possūt. Nō quidē cōiūcti beatis: sed ab eis t̄n
 ordinis lege seūcti. Qui cū sine p̄turbatiōe n̄
 sint: reb: q̄b: sūt q̄tractūq; p̄gruetia coaptant.
 Ac p̄ hē in eis ordinis nōnulla trāq̄llitas: iest
 ḡ nōnulla pax. Cler: iō miseri sūt qz essi in ali-
 qua securitate nō dolēt: nō t̄n ibi sūt vbi securi-
 eē ac dolere nō deant. Misericōrdes sūt si pax eis
 cū ip̄a lege nō ē: qua nālis ordo administratur
 sūt autē dolēt ex q̄ pte dolēt pacis p̄turbatio fa-
 cta ē. In illa x̄o adhuc pax ē: in qua nec dolor
 vrit nec cōpago ip̄a dissoluit. Sic ḡ ē quedā vi-
 ta sine dolore: dolor autē sine aliqua vita eē nō
 p̄t: sic ē pax quedā sine villo bello: bellū x̄o eē si-
 ne aliq̄ pace nō pōt: nō s̄m id qd̄ bellū ē: s̄ s̄m
 id qd̄ ab eis vel in eis gerit: q̄ aliq̄ n̄ae sunt: qd̄
 nullo mō eēt si n̄ q̄licūq; pace subsisterēt: qua
 propter natura est in qua nullū maluz est: vel
 etiam in qua nullum potest esse malum. Esse
 autē natura in q̄ nullū bonū sit n̄ pōt. Prōinde
 nec ip̄i diaboli nā inq̄tū natura ē malū ē s̄ per
 uerfitas eā malā facit. Itaq; in x̄itate nō stetit
 s̄ x̄itatis iudiciū nō euasit: qz in ordinis trāq̄lli-
 tate nō mansit: nec iō t̄n a p̄tate ordinator: ef-
 fugit. Bonū dei qd̄ illi ē in natura: nō eū s̄bra-
 hit iusticie dei: q̄ ordinat in pena: nec ibi deus
 bonū insequit qd̄ creauit: s̄ malū qd̄ ille cōmi-
 sit. Neq; em̄ torū aufert qd̄ nature dedit: s̄ ali-
 qd̄ adimit: aliquid reliquit: vt sit q̄ doleat qd̄
 adimit: et ip̄e dolor testimoniū ē boni adempti
 et boni relictī. Nisi em̄ bonū relictū eēt: bonuz
 amissū dolere nō posset. Nā qui peccat peior ē
 si letat in dāno eq̄tatis. Qui x̄o cruciat: si in-
 de nihil acq̄rat boni: dolet dānū salutis. Et qm̄
 eq̄tas ac salus vtrūq; bonū ē: boniq; amissio ē

Joh. 8.

†

dolendū ē potius q̄ lerandū: si tñ nō sit cōpen-
satio melioris. **M**elior ē aut̄ animi equitas q̄
corpis sanitas. **P**rofecto puenienti^o iniustus
dolet in supplicio. q̄ letatus est in delicto. **S**ic q̄
leticia deserti boni in pctō testis ē volūtarij ma-
le. ita dolor amissi boni in supplicio testis ē nāe
bone. **Q**ui em̄ dolet amissam nāe sue pacē ex
aliquib^o reliquijs pacis id dolet. quib^o sit. vt si
bi amica natura sit. **H**oc aut̄ in extremo suppli-
cio recte fit. vt iniqui et impij naturalij bono-
rum dāna in cruciatibus desleant. sentientes
eoz ablatore iustissimū deū. quē contēpserūt
benignissimū largitorē. **D**eus q̄ naturaz om̄i
sapiētiſsim^o conditor et iustissimus ordinator
qui terrenoz ornamentoz maximuz instituit
mortale gen^o hūanū. dedit hoib^o quedā bona
huic vite pgrua. i. pacē temporalē pro modulo
mortalis vite. in ip̄a salute et incolumitate ac
societate sui generis. **E**t queq̄ huic paci vlti-
ende vel recuperande nc̄aria sūt. sicut ea q̄ ap-
te ac cōuenienter adiacent sensibus. lux ista vi-
sibilis. aure spirabiles. aque potabiles. et q̄cqd
ad alendū vel tegendū curanduz ornanduzq̄
corpus pgruit. eo pacto equissimo: vt quicūq̄
mortalis talib^o bōis paci mortaliū accōmoda-
tis recte vsus fuerit: accipiat ampliora atq̄ me-
liora: ip̄am scz immortalitatis pacē: eiq̄ cōueniē-
tē gl̄iam et honorē in vitā eternā ad fruendum
deo: et pximo in deo: q̄ aut̄ pperā. i. iniuste: nec
illa accipiat et hec amittat. **¶ Ca. XIII.**

An̄is iḡ vsus rez tpaliū refer̄ ad fru-
ctū frenē pacis in ciuitate frena: in ce-
lesti aut̄ ciuitate refer̄ ad fructū pacis
etne. **Q**uapropt̄ si irrōnalia esse^o aiantia: ni-
hil apeterem^o p̄ter ordinatā tpaturā p̄tū cor-
poris: et requiē appetitionū: nihil q̄ p̄ter quietē
carnis et copiā voluptatū vt pax corporis pdes-
set paci aie. **S**i ei desit pax corporis ipedit etiā
rōnalis pax aie: qz requiē appetitionū p̄seq̄ nō
pōt. **U**trūq̄ aut̄ simul ei^o paci p̄dest quā inter
se habēt aia et corp^o. i. ordinate vite ac salutis.
Sicut em̄ pacē corporis amare se ofidūt aiantia
cū fugiūt dolorē: et pacē aie cū p̄pter exple-
das indigentias appetitionē voluptatū conse-
quunt̄: ita mortē fugiendo satis indicāt q̄tum
diligāt pacē: qua sibi p̄cellant aia et corp^o. **S**z qz
hoi rōnalis aia inest: totū h̄ qd̄ hz cōmune cuz
bestijs subdit paci aie rōnalis vt mēte aliqd̄ cō-
templet: et fm̄ hoc aliqd̄ agat: vt sit ei ordiata
cognitionis actionisq̄ p̄sensio: quā pacē rōna-
lis aie dixeram^o. **A**d hoc ei velle debet nec do-
lore molestari: nec desiderio pturbari nec mor-
te dissolui vt aliquid vtile cognoscat: et fm̄ eaz
cognitionem: vitam moresq̄ componat. **Sed**

ne ip̄o studio cognitionis p̄pter hūane mentis
infirmatē in pestem alicuius erroris incur-
rat opus habet magisterio dno cui certius ob-
temperet et adiutorio vt liber obtemperet. **¶ Et qm̄ 2. Loz. 5.**
q̄diu est in isto mortali corpe: pegrinat a dno:
per fidem ambulat nō p̄ speciem: ac p̄ hoc oēz
pacem vel corpis vel aie vel simul corpis et aie
refert ad illā pacem que homi mortali est cum
deo immortalē: vt ei sit ordiata i fide s̄b eterna le-
ge obedientia. **I**n x̄o qz duo p̄cipua p̄cepta: h̄
est dilectionē dei et dilectionē pximi: docet ma-
gister deus: in quib^o tria inuenit hō q̄ diligit
deū: seipm̄: et pximū: atq̄ ille in se diligēdo nō
errat qui diligit deū: p̄sequēs ē vt etiā pximo
ad diligendū deū cōsulat: quē iubetur sicut se-
ipm̄ diligere. **S**ic vxori: sic filijs: sic domesticis:
sic ceteris quibus potuerit hominibus: et hoc
sibi a pxio si forte indiget consuli velit: ac p̄ b̄
erit pacatus: quantū in ip̄o est omni homi: pa-
ce hoim: id est ordinata p̄cordia. cui^o hic ordo
est. **P**rimū vt nulli noceat: deinde vt etiā p̄sit
cui potuerit. **P**rimus ergo iest ei suoz cura:
ad eos q̄pe hz oportuniorē facilitozq̄ aditum
consulendi: vel nature ordine: vel ip̄ius socie-
tatis humane. **U**n̄ ap̄lus dicit: **Q**uicūq̄ aut̄ su-
is et maxime domesticis nō puidet: fide dene-
gat: et est infideli deterior. **H**inc itaq̄ etiā pax
domestica orit̄: id ē ordinata impandi obediē-
diq̄ p̄cordia cohabitantiū. **I**mparāt em̄ q̄ con-
sulūt: sicut vir vxori: parētēs filijs. et dñi seruis
obediūt aut̄ quibus cōsultitur sicut mulieres
maritis: filij parentibus: serui dñis. **S**ed in do-
mo iusti viuēt: ex fide: et adhuc ab illa celesti
ciuitate peregrinantis: etiā q̄ impant seruiūt
eis quib^o vident̄ impare: **H**ec em̄ dñandi cus-
piditate impant: s̄ officio cōsulendi: nec p̄nci-
pādi supbia: s̄ puidēdi misericōdia. **¶ Ca. XV.**

De naturali ordo p̄scribit: ita de ho-
minem condidit: **H**ā domine inq̄t p̄s-
ciū maris: et volatiliū celi: et oim̄ repen-
tiū q̄ repunt sup̄ terram **R**ationalem factū ad
imaginem suā: noluit nisi irrationalibus dñari:
nō hominē homini s̄ hominē pecori. **I**nde
primi iusti pastores pecozū magis q̄ reges ho-
minuz constituti sunt: vt etiā sic insinaret de-
us quid postulet ordo creaturarū: et quid exi-
gat meritū peccatorum. **A**nditio quippe ser-
uitutis iure intelligit̄ imposita peccatori. **P**ro-
inde nusq̄ scripturarū legim^o serui: anteq̄ h̄
vocabulo noe iustus peccatū filij vindicaret. **¶ Sap. 9.**
Romen itaq̄ istud culpa meruit: non natura.
Orgo aut̄ vocabuli seruozū in latina lingua
inde credit̄ ducta: q̄ bi q̄ iure belli possent occi-
di: a victozib^o cū seruabant̄: serui fiet̄: a suis

Loz. 5

Abis

Sci. 1

Sap. 9

do appellati: quod etiam ipm sine peccati merito nō est. **Da** tū iustū gerit bellū: p peccato ecōtrario dimicat: t oīs victoria cū etiā malis puenit diuino iudicio victos hūiliat: velemē dāns pctā vel puniens. **Testis** est hō dei. **Daniel** cū in captiuitate posstr peccata suaz pctā populi sui confitef deo: t hāc eē cāz illius captiuitatis pio dolore testat. **Prima** g seruitutis causa pctm est: vt hō homi pditiōis vinculo sberet: qd nō fit nisi deo iudicāte: apud quē nō est iniquitas: t nouit diuersas penas meritis distribuere delinquentiū. **Sicut** autē supernus dñs dicit: oīs qui facit pctm seruus ē pcti: ac p b multi quidē religiosi dñs iniquis: nō tū liberis seruiūt: a quo em̄ qd deuiet ē: huic t seru⁹ addit⁹ ē. **Et** vtriq; felici⁹ serui⁹ hōi q; libidini: cū seuisimo dñatu vastet corda mortaliū: vt alias omittā: libido ipā dñandi. **Homib⁹** autē illo pacis ordine: q; alijs alij sbercti sūt: sic pdest hūilitas seruiētib⁹ ita nocet supbia dñantibus. **Nullus** autē natura in qua p̄s de⁹ hominē cōdidit: seru⁹ est hoīs: aut peccati. **Tertū** t penalis serui⁹ ea lege ordiāf: q; naturalē ordinē cōseruari iubet p̄turbari vetat: q; si p̄tra eā lege nō eēt factū: nihil eēt penali seruitute coercēdum. **Ideoq;** ap̄s etiā seruos monet sberctos eē dñs suis: t ex aīo eis cū bona volūrate fūire: vt scz si nō p̄it a dñis liberi fieri: suā seruitutem ipi quodāmodo liberā faciant: nō timore sub dolo: s; fideli dilectiōe seruiēdo: donec transeat iniquitas: t euacuet oīs p̄ncipatus t potestas hūana: t sit deus oīa in oīb⁹. **Ca. XVI**

Ephe. 6. **Uoc** circa etiā si habuerūt seruos iusti q; patres n̄f: sic quidē administrabāt domesticā pacē: vt fm̄ hec r̄palia bona: fili orū sortēa seruoꝝ pditiōe distinguerēt: ad deum autē colendū in q; eterna bona sperāda sunt oīb⁹ dom⁹ sue mēbris pari dilectiōe cōsulerent. **Qd** naturalis ordo ita p̄scribit: vt nomē patrū familias hinc exortū sit t rā late vulgatū vt inique etiā dñantes hoc se gaudeāt appellari. **Qui** autē veri patres familias sūt: oīb⁹ in familia sua tāq; filijs ad colendū t p̄merendū deū cōsulūt: desiderantes atq; optantes venire ad celestē domū vbi necessariū nō sit officiū īperādi mortalib⁹: q; necessariū nō erit officiū cōsulendi iā in illa immortalitate felicib⁹: quo donec veniāf: magis debent patres q; p̄dāntē q; serui tolerare q; seruiūt. **Si** quis autē in domo per inobedientiam domestice paci aduersatur: corripiaf verbo seu verberē: seu quolibet alio genere pene iusto atq; licito: quantūz societas humana concedit p̄ eius qui corripif vtilitate: vt paci vnde dissilierat coapref. **Sic**

em̄ non est beneficentie adiuuādo efficere vt bonum quod maius est amittatur: ita non est innocentie parcendo sinere: vt in maluz grauius incidatur. **Pertinet** ergo ad innocentis officium non solum nemini maluz inferre: verum etiam cohibere a peccato vel punire peccatum: vt aut ip̄e qui plectitur corrigatur expiamento aut alij terreatur exemplo. **Quia** igit omnis domus initiū siue particula debet esse ciuitatis: om̄e aut initiū ad aliquem sui generis finem: t omnis pars ad vniuersi cuius pars est integritatem refertur: satis apparet esse cōsequens vt ad pacem ciuicaz paz domestica referatur: id est ordinata imperandi obediendiq; concordia cohabitantium: referatur ad ordinatam imperandi obediendiq; concordiaz ciuicaz. **Ira** fit: vt ex lege ciuitatis p̄cepta sumere patrem familias oporteat: quibus domū suam sic regat vt sit paci accommodata ciuitatis.

Ca. XVII.

Ad dom⁹ hominum qui nō viuūt ex fide: pacem terrenam ex huius temporalis vite reb⁹ cōmodisq; sectatur. **Domus** autē hominuz ex fide viuentium: expectat ea que in futurum eterna promissa sunt: terrenisq; rebus ac temporalibus tanq; peregrina vtitur: non quibus capiatur t auertatur quo tendit i deū: sed quibus sustentetur: ad facilius tolerāda: minimeq; augenda onera corporis corruptibilis: quod aggrauat animaz. **Ideo** rex vite huic mortali necessarium vtriq; hominibus fidelibus t infidelibus: et vtriq; domui cōmunis est vsus: sed finis vter di cuiq; su⁹ p̄ prius multumq; diuersus. **Ira** etiam terrena ciuitas que non viuūt ex fide terrenam pacē appetit in eaq; desigit imperandi obediendiq; concordiaz ciuicaz: vt sit eis de rebus ad mortalem vitam pertinentibus humanarum quedam compositio voluntatū. **Ciuitas** autē celestis vel potius pars eius: q; in hac mortalitate peregrinatur t viuūt ex fide etiā ista pace necesse est vtatur: donec ipā cui talis paz necessaria est: mortalitas transeat. **Ac** per hoc dum sp̄o terrenā ciuitatē velut captiua vitā sue peregrinationis agit: iam p̄missione redemptionis t dono spiritali tanq; pignore accepto: legibus terrene ciuitatis quib⁹ hec administratur que sustentande mortalivite accommodata sunt: obrēpare nō dubitat. **Ut** qm̄ cōis est ip̄a mortalitas: seruet in rebus ad eā pertinētib⁹ inter ciuitatē vtrāq; concordia. **Uex** quia terrena ciuitas habuit quosdā suos sapiētes: q; dīna improbat disciplina: qui vel suspicati vel decepti a demonibus crederent multos deos

conclianodos esse rebus humanis atq; eoz di-
 uerfa quodamō officia diuerfa ſbdita prinere
 ad aliū corp^o: ad aliū animū: inq; ipō corpe: ad
 aliū caput: ad aliū ceruicē ⁊ cetera ſingula ad
 ſingulos. **S**imiliter in aīo: ad aliū ingenīū: ad
 aliū doctrinā: ad aliū iram: ad aliū ꝑcupiſcētiā
 inq; ipis rebus vite adiacētib^o: ad aliū pec^o ad
 aliū triticū: ad aliū vinū: ad aliū oleū: ad aliū
 ſiluas: ad aliū nūinos: ad aliū nauigationē: ad
 aliū bella: atq; victorias: ad aliū ꝑiugia: ad ali
 um partū: ac ſecūditatē: ⁊ ad alios alia cetera.
Celeſtis autē ciuitas vnū deū ſolū colendū no
 ſcet: eiꝝ tantūmō ſeruient. duꝝ ſeruitute illa q̄
 grece latēra dicit^r: ⁊ nō niſi deo debet: ſideli ꝑie
 tate cenſeret: factū eſt vt religioſis leges cum
 eterna ciuitate nō poſſet hēre cōmunes: ꝑꝑꝑ
 bis ab ea diſſentire hēret neceſſe: atq; oneri eſſe
 diuerſa ſentientib^o: eozūq; iras ⁊ odia ⁊ ꝑſecu
 tionū impetus ſuſtinere: niſi cū anioſ aduer
 ſantiū aliquādo terroze ſue multitudinis: ⁊ ſꝑ
 dīno adiutorio ꝑꝑulſaret. **H**ec ergo celeſtis ci
 uitas dī peregrinaſ in terra: ex oibus gentib^o
 ciues euocat: atq; in oib^o linguis pegrinā colli
 git ſocietatem: nō curās q̄cqd in moribus: le
 gibus inſtitutiſq; diuerſū ē: quib^o pax frenayl
 conquiritur vel tenetur: nihil eozum reſcin
 dens vel deſtruens: imo etiā ſeruās ac ſeq̄ns:
 qd licet diuerſum ſit in diuerſis nationib^o: ad
 vnū tñ eūdemq; ſinē frene pacis intendit ſi re
 ligionē qua vn^o ſūmus ⁊ verus deus colend^o
 doceſt nō ipedit. **U**tiſ etiā q̄ celeſtis ciuitas in
 hac ſua pegrinatioe pace terrena: ⁊ de rebus
 ad mortalē hoīs naturā ꝑtinentib^o: hūanarū
 volūtatū cōpoſitionū q̄tū ſalua ꝑietate ac re
 ligioe cōcedit: tuetur atq; appetit: eāq; frenay
 pacē refert ad celeſtē pacē: q̄ vere ita pax ē: vt
 rationalis dūtaxat creature ſola pax habēda
 atq; dicenda ſit: ordinatiſſima ſcꝝ ⁊ concordif
 ſima ſocietas fruendi deo ⁊ inuicē in deo: q̄ cū
 ventū fuerit: nō erit vita mortalis: ſed plane:
 certeq; vitalis: nec corp^o aiāle qd dū corrupiſ
 aggrauat aiām: ſed ſpiritale ſine vlla indigen
 tia ex omni ꝑte ſubditū volūtatū. **H**ac pacē duꝝ
 pegrinaſ in fide hꝝ: atq; ex hac fide iuſte viuūt
 cū ad illā pacē adipiſcendā refert q̄cqd bonay
 actionū gerit erga deū ⁊ ꝑximū: qm̄ vita ciui
 tatis vtiq; ſocialis eſt. **L. XVIII.**

Sap. 9

Quod autē attinet ad illā differentiā quā
 de academicis nouis varro adhibuit: q̄
 bus incerta ſunt omnia: oīno ciuitas dei
 talem dubitationē tanq; dementiā deteſtat̄ ha
 bens de rebus quas mente atq; rōne compre
 hendit: etiā ſi parua ꝑꝑter corp^o corrupibile

1. Cor. 13. qd aggrauat aiām: qm̄ ſic dicit apoſtol^o: exꝑte

ſcinus: tamen certiffimā ſcientiā: creditq; ſen
 ſibus i rei cuiuſq; euidentia quibus ꝑ corpus
 anim^o vtitur: quoniā miſerabili^o fallit qui nū
 q̄ ꝑꝑtat eis eē credendū credit etiā ſcripturis
 ſanctis: ⁊ veterib^o ⁊ nouis quas canonicas ap
 pellamus: vnde fides ipā concepta eſt: ex qua
 iuſtus viuūt: ꝑ quā ſine dubitatioe ambulam^o. **Abac. 2.**
q̄ꝑꝑ diu peregrinamur a dño: qua ſalua atq; cer^o 2. Cor. 5
 ra de quibuſdā rebus quas neq; ſenſu neq; ra
 tione ꝑcepimus: neq; nobis ꝑ ſcripturā cano
 nicay claruerūt: nec ꝑ teſtes quib^o nō credere
 abſurdū eſt in noſtrā noticiā ꝑuenerūt: ſine iu
 ſta reprehentione dubitamus. **L. XIX.**

Nihil ſane ad iſtā ꝑtinet: ciuitatē quo ha
 bitu vel moze viuendi ſi nō eſt ꝑra diui
 na ꝑcepta iſtā fidem qua ꝑuenit ad deū
 quiſq; ſectetur: vnde ipōs q̄ ꝑꝑꝑos quādo xꝑi
 ani ſunt: nō habitū vel conſuetudinē victus q̄
 nihil ipedit religioneꝝ: ſed falſa dogmata ꝑ
 mutare cōpellit. **U**nde illā quā varro adhibu
 it ex cynicis differentiā: ſi nihil turpiter atq; in
 tempanter agat oīno nō currat. **E**x tribuſ ve
 ro illi^o vire generib^o nciſo: actuoſo: ⁊ ex vtro
 q; cōpoſito: quib^o ſalua fide quiſq; poſſit i quo
 libet eoz vitā ducere: ⁊ ad ſempiterna ꝑemia
 ꝑuenire: intereſt tamē quid amore teneat ve
 ritatis: qd officio caritatis impendat. **H**ec ſic
 quiſq; debereſſe ocioſus: vt in eodē ocio vtili
 tatē nō cogitet ꝑximū: nec ſic actuoſus: vt con
 templationē nō requirat dei. **I**n ocio nō inera
 vacatio delectare debet: ſi aut inq̄ſitio aut iuē
 tio vitat: vt in ea q̄ſq; ꝑficiat: et qd inuenerit
 teneat: ⁊ alteri nō inuideat. **I**n actioe x̄o non
 amād^o ē honor in hac vita ſiue potētia: qm̄ oīa

Eccō. 1.

vana ſub ſole: ſi op^o ipm̄ qd ꝑ eundē honore vel
 potentiā ſit: ſi recte atq; vtiliter ſit: i. vt valeat
 ad eā ſalutē ſbditoy q̄ ſm̄ deū ē: vn̄ iā ſup^o diſ
 putauim^o. **Proꝑ** qd ait apłs. **Q**ui epiſcopatū
 deſiderat: bonū op^o deſiderat. **E**x ꝑone voluit
 qd ſit epiſcopat^o: qz nomē ē opis non bonoꝝ.
Hec cū ē em̄ atq; inde ductū vocabulū: qd ille
 q̄ ꝑficiat: eis qd ꝑficiat ſupintendit: curā eoz ſcꝝ
 gerens. **E**ꝑi q̄ꝑꝑe ſup: ſcopos x̄o intētio ē. **E**r
 go epiſcopin grece: ſi velim^o: latine ſupinten
 dere poſſum^o dicere: vt itelligat nō ſe eē eꝑm̄
 q̄ ꝑeſſe dilexerit nō ꝑrodeſſe. **T**racꝝ a ſtudio co
 gnoscende veritatis nemo ꝑhibet: qd ad lau
 dabile ꝑtinet ociū: loc^o vero ſupior: ſine quo re
 gi ꝑꝑlus nō ꝑōt: ⁊ ſi ita teneat atq; adminiſtreſ
 vt decet: tamē indecenter appetitur. **M**obzē:
 ociū ſanctū querit caritas veritatis: negociuz
 iuſtū ſuſcipit neceſſitas caritatis. **Q**uaz ſarci
 nam ſi nullus imponit: ꝑcipiende atq; intuen
 de vacandū eſt veritati. **S**i aut imponit: ſuſcia

1. Tbi. 3.

pienda est ppter caritatis necessitatē. Sz nec sic omnimō veritatis delectatio deferenda est ne subtrahat illa suauitas: et opprimat ista necessitas.

La. XX.

Quamobrem summū bonū ciuitatis dei: cū sit eterna pax atq; pfecta: nō p quaz mortales transeant nascendo atq; moriendo s; in qua imortales mancant nihil aduersi omni modo patiendo: quis est qui illā vitā vel beatissimā neget: vel in ei' cōpatiōe istā q; hic agif quantilibet animi et corporis externarūq; rez bonis plena sit: nō miserimā iudicet? Quā tū quicūq; sic habet vt eius vsum referat ad illi' finē quē diligit ardentissime: ac fidelissime sperat: nō absurde dici etiā nūc beatus pōt: spe illa poti' q; re ista. Res vero ista sine spe illa beatitudo falsa et magna miseria est. Non em̄ veris animi bonis vititur: qm̄ nō est vera sapiētia q; intentionē suā in his que prudenter discernit gerit fortis: cohibet tpanter iusteq; distribuit: non in illū dirigit finē: vbi erit deus omnia in oib' cōfirmitate certa atq; pace pscā.

La. XXI.

Quapropter nūc est locus: vt q; potero breuiter ac dilucide expediā qd in secūdo huius opis lib: o me demonstraturū esse pmissi: s; m̄ definitiones quibus apud ciceronem vti' scipio in libris de republica nunq; rempublicā fuisse romanā. Breuiter em̄ rempublicā definit esse rem populi. Que definitio si vera ē nūq; fuit romana respublica: q; nūq; fuit res populi: quā definitionē voluit esse rei publice. Populū em̄ eē definiuit certū multitudinis: iuris consensu et vtilitatis cōmuniōe sociatū. Quid autē dicat iuris consensū: disputādo explicat: p hoc ostēdens geri sine iusticia nō posse rempublicā. Vbi ergo iusticia vera nō ē nec ius pōt eē: qd enī iure fit: pfecto iuste fit. Qd autē fit iniuste nec iure fieri pōt. Nō em̄ iura dicenda sūt vel putanda iniqua hoīm cōstituta: cū illud etiā ipi ius eē dicat qd de iusticie fonte manauerit: falsūq; esse qd a quibusdam nō recte sentient: b' dicit solet: id eē ius qd ei q; plus pōt vtile ē. Quocirca vbi nō est vera iusticia: iuris p̄sensu sociat' cet' hoīm nō pōt esse et iō nec p̄s iuxta illā scipiōis vel ciceronis definitionē. Et si nō p̄s: nec res populi: s; q; liscūq; multitudinis q; populi nomine digna nō ē: ac p hoc si respublica res populi ē: et plus nō ē: q; consensu nō sociatus ē iuris. Nō ē autē ius vbi nulla iusticia ē: pculdubio colligif: vbi iusticia nō est: nō esse rempublicā. Iusticia porro ea x̄tus ē que sua cuiq; distribuit. Que igit' iusticia est homis que ipm̄ hominē deo vero tollit: et i mundis demonib' subdit: hoc nō ē sua cuiq;

distribuere. An qui fundū aufert eius a q; emptus ē: et tradit ei qui nihil habet: in eo iuris: iustus ē: et q; seipm̄ aufert dñanti deo a quo fact' ē et malignis seruit spiritibus iustus est? Disputat certe acerrime atq; fortissime in eis de ipis de republica libris aduersus iusticiā, p iusticiā: et quoniā cū pus ageret p iniusticie p̄tib' p̄tra iusticiā et diceret nisi p iniusticiā rempublicam stare augeriq; nō posse: hoc veluti validissimū positū erat iniustū esse: vt homies hoib' dñantibus seruāt: quā tū iniusticiā nisi sequat' impiosa ciuitas: cuius est magna respublica: nō eā posse p uincijs impare. Responsum ē a p̄te iusticie ideo iustū esse q; talib' hoib' sit vtilis seruitus: et pro vtilitate eoz fieri cū recte aliqd sit id est cū improbis aufert iniuriarū licentia: et domit se melius habebunt: q; indomiti se habuerūt. Subditūq; est vt ista ratio firmaretur veluti a natura sumptū nobile exempluz atq; dictū ē. Cur igit' de' hoī: anim' impat' corp' rō libidini: ceterisq; vitiosis animi pub' ? Plane hoc exēplo satis edoctū ē: q; busda cē vtilē fuerit: et deo quidē vt seruāt vtile eē hoib'. Seruēs autē deo anim' recte imperat corpori: in q; ipō aīo rō dño deo subdita recte imperat libidini: vtiq; ceteris. Quapropter vbi hō do nō seruit qd in eo putandū ē esse iusticie: quando qdē deo nō seruēs nullo mō p̄t iuste anim' corp' aut hūana rō vtiq; imperare? Et si in hoīe tali nō ē vlla iusticia: pculdubio nec i hoīminū cetū q; ex hoibus talib' p̄stat. Nō est hic q; iuris ille consensus q; hoīm multitudinem populū facit: cui' res d: esse respublica. Nam de vtilitate quid dicā: cuius etiā cōmuniōe sociatus cetus hominū sicut sese habet ista definitio popul' nuncupat'. Quis em̄ si diligens attendas: nec vtilitas sit vlla viuentiū q; viuunt impie: sicut viuit omnis qui non seruit deo: seruitq; demonibus: tanto magis impis quanto mag' sibi cū sint imundissimi spiritus: tāq; dñs sacrificari volūt. Tamē qd de iuris p̄sensu diximus: satis esse arbitro: vñ appareat p hanc definitionē non esse populū: cuius respublica esse dicat in quo iusticia non est. Si em̄ dicunt non spiritibus immūdis sed dñs bōis atq; sanctis in sua respublica seruisse romāos: nunqd eadē totiens repetenda sūt: q; iā satis. Imo vltra q; satis est diximus. Quis em̄ ad hūc locū per superiores huius operis libros puenit qui dubitare adhuc possit malis et impuris demonibus seruisse romanos nisi vel nimīū stolid' vel impudentissime contentiosus? Sed vt taceaz quales sūt quos sacrificijs colebāt: in lege veri dei scriptū est. Sacrificās dñs: eradicabitur

Edm̄ nisi dño tantū. Nec bonis igitur: nec malis dñs
 s̄ dñi. sacrificare voluit qui hec cum tanta commu-
 natione precepit. **¶ La. XXII.**
 s̄ Edm̄ r̄ideri p̄t. Quis iste de⁹ ē aut vñd
 dignus probat cui deberent obtempa-
 re romai vt nullū deoz p̄ter ip̄m colerēt sacri-
 ficijs. **¶** Mague cecitatis est adhuc q̄rere quis
 iste sit de⁹. Ipe est deus: cuius p̄phete p̄dixerūt
 ista que cernim⁹. Ipe est deus a q̄ r̄isum accep-
 tit abraā: in semie tuo b̄ndicent om̄es gentes
 Edm̄ in xpo fieri q̄ fm̄ carnē de illo semie exor-
 tus ē. i. ipi qui remanserūt hui⁹ nom̄is inimici
 velint nolint ve cognoscūt. Ipe ē deus cui⁹ di-
 uin⁹ sp̄s p̄ eos locutus ē: quoz p̄dicta atq; cō-
 plera p̄ eccliam quā videm⁹ toto orbe diffusaz
 in libris superioribus posui. Ipe est de⁹ que var-
 ro doctissim⁹ romanoz iouē putat: q̄ uis nesci-
 ens qd loquat. **¶** Ad tñ iō cōm̄ozandū putauit:
 qm̄ vir tante scientie: nec nullū istū deū potu-
 it estimare nec vilem. Hunc em̄ eum esse cre-
 didit: quem summū putauit deum. **¶** Postremo
 ipe est deus que doctissim⁹ p̄hoz: q̄ uis xp̄iano
 rū acerrim⁹ inimicus: etiā p̄ eoz oracula q̄s de-
 os putat: deū magnū porphyrius cōfiteretur.
¶ Am in libris q̄s theo- **¶ La. XXIII.**
 n logion p̄bias appellat: in q̄bus exequit̄
 atq; p̄scribit rez ad p̄biam p̄tinētū: ve-
 lut dīna r̄isa vt ip̄a verba ei⁹ que admoduz ex
 lingua greca in latinā iterptata sūt ponāb. In
 terrogātū inq̄t que deū placādo reuocare pos-
 sit vxozē suā xp̄ianissimo. **¶** Hec ait x̄sib⁹ apol-
 lo. **¶** Deinde x̄ba velut apollinis ista sūt. **¶** Forte
 magi poteris in aqua imp̄s̄is l̄is scribere: aut
 inflans p̄nas leues pacra vt auis volare: q̄
 semel pollute reuoces impie vxozē sensū. **¶** Per-
 gat quō vult sanab⁹ fallacijs p̄feuerans: et las-
 mētatiōib⁹ fallacissimis mortuū deū cantans:
 que iudicib⁹ recta sentiētib⁹ p̄ditū: pessima in
 speciosis ferro vincta mors iterfecit. **¶** Deinde
 post hos x̄sus apollinis q̄ nō stante metro lari-
 ne interpretati sūt: s̄biūxit atq; ait. **¶** In his q̄dem
 tergiuersationē irremediabilis sentētie eozū
 manifestauit dicēs. **¶** Am iudei suscipiāt deum
 magis q̄ isti. **¶** Ecce vti decolorās xp̄m: iudeos
 p̄posuit xp̄ianis: cōfiterēs q̄ iudei suscipiūt deū.
¶ Sic em̄ exposuit x̄sus apollinis: vbi a iudicib⁹
 recta sentiētib⁹ xp̄m dic̄ occisū tāq̄ illis iuste iu-
 dicātib⁹ merito sit ille punitus. **¶** Uiderit qd de
 xp̄o vates mēdax apollinis dixerit atq; iste cre-
 diderit: aut fortasse vatē qd nō dixit dixisse iste
 ipe p̄finxerit: q̄ sibi p̄ster: v̄l ip̄a oracula inf̄ se fa-
 ciat cōuēire postea videbim⁹. **¶** Hic tñ iudeos tā-
 q̄ dei susceptores recte dic̄ iudicasse de xp̄o: q̄

eū morte pessima excruciatū eē cōsuerint. **¶** De
 us itaq; iudeozum cui perhibet testimonium
 audiendus sūt sic dicens. **¶** Sacrificās dñs era-
 dicabitur: nisi domino tantum. **¶** Sed ad mani-
 festiora veniamus: et audiamus q̄ magnum
 deum dicat esse iudeozum. **¶** Item ad ea que in-
 terrogauit apollinē quid melius: verbū: si-
 ue ratio an lex. **¶** Respondit iquit versibus hec
 dicens. **¶** At deinde subiecit apollinis versus
 in quibus et isti sunt vt quantum satis est inde
 decerpam. **¶** In deum verum inquit generato-
 rem: et in regem ante omnia quem tremunt ce-
 lum et terra atq; mare: et infernozum abdita
 et ipsa nomina perhorrescunt: quozum lex est
 pater quem valde sancti honorāt hebrei. **¶** La-
 li oraculo dei sui apollinis: **¶** Porphyrius tam-
 magnum deum dixit esse hebreozum: vt deuz
 et ipsa numina perhorrescant. **¶** Cum ergo de-
 us iste dixerit. **¶** Sacrificans dñs eradicabitur:
 miro q̄ ipse Porphyrius non perhorruerit:
 et sacrificans dñs eradicari non formidauerit.
¶ Dicit etiam bona philosophus iste de christo:
 quasi oblitus illius de quo paulo ante locuti su-
 mus contumeliē sue: aut quasi in somnis dij
 eius maledixerint christo: et euigilantes eum
 bonum esse cognouerint: digneq; laudau-
 rint. **¶** Deniq; tanq̄ mirabile aliquid atq; incre-
 dibile prolaturus: preter opinionem inquit: p̄-
 secto quibusdam videatur esse quid dicturi su-
 mus. **¶** Christum enim dij p̄ssimum pronuncia-
 uerunt: et immortalem factum: et cum bona
 predicatione eius meminerunt. **¶** Christianos
 autem pollutos inquit et contaminatos: et er-
 rore implicatos esse dicunt. **¶** Et multis talibus
 aduersus eos blasphemijs vtuntur. **¶** Deinde
 subiecit: velut deozum oracula blasphemanti-
 um christianos. **¶** Et post hec: de christo autez
 inquit interrogantibus si est deus: ait hecate:
 quoniam quidem immortalis anima post cor-
 pus vt insidit nosti: a sapientia autem abscisa
 erat semper: viri pietate p̄stantissimi est illa
 anima: hanc colunt aliena veritate. **¶** Deinde
 post verba eius quasi oraculi sui ipse contexēs
 p̄ssimum igitur virum inquit eum dixit et ei
 animam sicut et aliozū p̄ozum post obitum
 immortalitate donatam: et hanc colere chri-
 stianos errantes. **¶** Interrogantibus autem
 inquit: cur ergo damnatus est: oraculo respō-
 dit dea. **¶** Corpus quidem debilitantibus tor-
 mentis semper oppositum est: anima autem
 p̄ozum celesti sedi insidet. **¶** Illa x̄o anima alijs
 animabus fataliter dedit: quibus fata nō an-
 nuerunt deozum optinere dona: neq; habere in

In hoc ca. no. ra q̄ dicit de varro. Ibi Ipe ē deus que varro doctissim⁹ romanoz iouē putat: vñ s. li. iij. aug. de bo. z sumo do. agēs dicit. Duc etiaz credit varro ab his colit q̄ vñū sumū deuz z soluz sine simlactio colunt. **¶** Deum magnū zc. Item dicit porphyri⁹ p̄fiterē q̄ p̄ s. li. x. ca. r. xij. q̄ uis nō debito mō loq̄t d̄ deo vocan do eā plu- raliter p̄n- cipia. pu- ra p̄p̄ plu- ralitatez p̄ sonarū. vt t̄ vidē exp̄s- us paret. **¶** Am in li- bris zc. In h̄ ca. ad p̄firmā dū d̄cā po- phirij alle- gat librum ei⁹ dicitum theologiō. q̄ aut nufq̄ sur raro in uenit. **¶** In fro ganti inq̄t zc. nota q̄ porphir⁹ vxozē habu it xp̄ianam quā volu it magis

artib⁹ ruo- care a xp̄ia nissimo vñ cōsulit a- pollinē vt bic d̄. p̄mā oraculi qd bic ponit ē planum. **¶** Ite ad ca. zc. Dic ponit secū dū oraculm Interroga uit em̄ por- phyrus a- pollinē qd meli⁹. v̄bū vel rō s̄ d̄ bus noib⁹ irelligit p̄n- cipiu quod nos dicim⁹ filiu. an lex sub q̄ noie irelligit p̄n- cipiu q̄ taz placidi q̄ nos dicim⁹ p̄rem. p̄fert aut apollo p̄z. vt p̄z ex v̄bia ei⁹ d̄. Et p̄ bec zc. De cōmēdatōe xp̄i ponit tertiu oraculi quod erat beca- tes. **¶** Est aut becate ip̄a p̄ferp̄ na q̄ fingit dea iferni quā sub no mine beca- tes iuocat magi. Deā ē autem be- cate ab he- caron gre- ce qd ē cen- tū latic. q̄ menelaus marit⁹ dele ne placauit eā ceterum y- ctimis vel q̄ fingit q̄ in sepultos nō recipit in infernū

centum
 anos. Ver
 ba h' ora cl
 ali' q' tulum
 sunt obsc
 ra. Et ridit
 dea. f. beca
 te. corp' q'
 de debilita
 tib' tormē
 tis sp' rā in
 pijs q' i im
 pijs cōppo
 sitū. f. a gre
 ore ē d'ia.
 Un' dicit
 Aia aut' pi
 oruz celesti
 fedi infider
 No igitur
 xps si pu
 nit' ē i cor
 pore quod
 cōe ē pijs r
 ip'is d'ana
 cō sic r ali
 oū pioz ce
 lesti fedi in
 fider. r qua
 i q' reretur.
 Cur igitur
 aie aitorz
 xpianozum
 a xpo istru
 ctio nō resi
 dent t'li sed
 R'ndit di
 Aia aia. f.
 xpi iplica
 tiōe de
 dit alijs aia
 b' xpianū
 r b' fatalit
 q' dicit. n
 spōre r pro
 pria volun
 tate b' d'at
 alijs. sed fa
 to ipellēte.
 fuit g' xpus
 sine culpa r
 iō tāq' pi
 3 aiam ē i
 celesti sede
 f' ille fuit q'
 bus fara nō
 anuēt. i. n
 cessit ob
 tinere dōa
 deoz. neq'
 h'ē cogniti
 onē iouis i
 breoz quoz
 ymus iste
 etiā iesus
 fuit sic audist

diuina apollinis oracula que superi dicta sunt: ab his g' hebrei demōib' pessimis et minoribus spiritibus ytabāt religiosos: r ipis vacare p hibeāt: venerari aut magi celestes deos: am pli' aut venerari deū p' rem. Hec aut inqt r d'ij p'cipiūt: r in supiorib' ostēdim' quē admodum ania duertere ad deū monent r illū colē ybig vitupant. Verū indocti r impie nature qbus vere fatū nō cōcessit a d'ijs dona obtinere: neq' h'ē iouis immortalis notionē: nō audientes r deos r dinos viros: deos qdē oēs recusaue rūt: phibitos aut demōes nō solū nullis odijs insequi: s' etiā reuereri delegef. Deū aut simu lātes se colere: ea sola p q' de' adorāf nō agūt. Hā de' qdē vtpote oim pater nullius indiget s' nobis est bene: cū eū p iusticiā r castitatē ali asq' vtutes adorant: ipam vitā p'ce ad ipm fa cientes p imitationem r inquisitionem de ipō Inquisitio enim purgat inquit: imitatio deifi cat affectionem ad ipsum operando. Bene q' dem predicauit deū patrem: r quibus sit colē dus moribus dixit. Quibus p'ceptis p'rophe tici libri pleni sunt hebreozum: quando sancto rum vita siue vituperatur: siue laudatur. Sed in christianis tantum errat: aut tantuz calum niatur quantuz volunt demones quos opina tur deos quasi cuiquam difficile sit recollere q turpia que dedecora erga deozuz obsequium in theatris agebantur r templis: r attendere que legantur: dicantur: audiantur in ecclesijs v' deo vero quid offeratur: et hinc intelligere vbi edificii: r vbi ruina sit morum. Quis autē huic dixit vel inspirauit: nisi diabolicus spirit' tam vanum apertumq' mendaciū q' demōes ab hebreis coli phibitos reuereantur poti usq' oderint xpiani? Sed deus ille quem colu erunt sapientes hebreozuz: etiā celestib' san ctis angelis r virtutib' dei quos beatissimos tanq' vices in hac nostra peregrinatione mor tali veneramur r amamus: sacrificari vetat: intonans in lege sua quam dedit populo suo hebreo: r valde minaciter intulit dicens. Sa crificans d'ijs eradicabitur. Et ne quisquaz putaret demonibus pessimis terrenisq' spiriti bus quos iste dicit minimos vel minores: ne sacrificetur esse p'ceptum: quia et ipsi in scri pturis sanctis dicti sunt d'ij: non hebreozum s' gentium: quod euidenter in psalmo lxxxv. interpretes posuerunt dicentes. Qm oēs d'ij gentiū demonia. Ne quis ergo putaret istis q dem demonib' phibitū eē: celestib' aut vel oib' bus vel aliquib' sacrificari esse pmissū mox ad didit: nisi dño soli: id ē nisi dño tantum: ne for

moral. p
 p'ca igit
 d'ij xrosi. f.
 xpianū f' q' b'
 fato nō fuit
 i. ex fato p
 missū nō fuit
 nosse deuz
 nec dona a
 d'ijs accige
 bis fatalit
 d'it iste. f.
 xps errore
 iplicari. ip
 se hō p' q'
 b' n' spōre f's
 fatalit fec'
 r iō icellit. l
 accessit i ce
 lū sicut p'p'
 itaq' b' c. f.
 xpm n' blas
 phemabis
 p' b' inq'.
 De xpo in f
 rogātib'us
 ait beate.
 qm qdē im
 mortal' aia
 f. hūana p'
 corp' v' tice
 dit nō sit q'
 quib'z plene
 purgata sit
 f'z po: phy
 riū v' p'z ex
 p'cedētib'z;
 nō reuertē
 ad p' rem s'z
 reuoluit in
 noua corp'a
 v' n' dicit. A
 sapia ā r ab
 scisa. f. q'
 n' purgata
 plene sp'er
 rat. f. redei
 ūdo ad cor
 pora. q' ruz
 hō ad aīaz
 xpi subiun
 git dicens
 Viri p'iera
 te prestan
 tissimi est
 ista anima
 que scilicet
 christi est.
 hanc colūe
 sez christia
 ni. aliena a
 se veritate
 sez existere.

te in eo qd ait dño soli: dominũ solez credat esse quispiãz cui sacrificandum putat. Quod non ita esse itelligẽdũ in scripturĩ grecis facillime reperitur. Deus igit̃ hebreoz cui tã magnũ tantus etiã iste phus phibet testimoniũ: lege de- dit suo populo hebreo: hebreo sermone cõscri- ptam: nõ obscurã et incognitã s̃ oĩb̃ iã gentib̃

Exo. 22. diffamatã: in q̃ lege scriptur̃z ẽ. Sacrificãz dijs eradicabĩ nisi dño tñ. Quid op̃ est in hac ei lege: eiusqz pph̃eris de hac re multa pquirere imo nõ pquirere? nõ em̃ obstrusa vel rara sũt s̃ apta et crebra colligere: et in hac disputatiõẽ mea ponere: quib̃ luce clari⁹ apparet: nulli oĩ no nisi tñ sibi: deũ verũ et sũmũ voluisse sacrificari. Ecce hoc vnũ breuiter: imo granditer minaciter: s̃ veraciter dictũ ab illo deo: quẽ tã eccellente eoz doctissimi p̃dicãt: audiat: timeatur: impleat: ne inobediẽtes eradicatio cõse- quat. Sacrificãz inq̃t dijs eradicabĩ: nisi dño tñ: non quo rei egeat alicui⁹: s̃ qz nob̃ expedit vt res eius simus. Huic em̃ canit̃ in sacris litte- ris hebreoz: Dixi dño de⁹ me⁹ es tu: qm̃ bono- rum meoz nõ eges. Huius aut̃ p̃clarissimũ atqz optimũ sacrificiũ nos ipi sum⁹. Hec ẽ ciuitas ei⁹: cui⁹ rei mysteriũ celebrãt oblationib̃ no- stris q̃ fidelibus note sũt: sic in libris p̃cedẽtib̃ disputauim⁹. Lessaturã em̃ victimas quas in ymbra futuri offerebãt iudei: et vnũ sacrificiũ gentes a solis ortu vsqz ad occasum: sic iã fieri cernim⁹ oblaturas p̃ prophetas hebreos ora- cula increpuere diuina. Ex quib̃ q̃stũ satis vi- sum ẽ nõnulla p̃ulim⁹ et iã huic iã opi asp̃im⁹.

Ubi. 3. Quapropter vbi nõ est ista iusticia vt fm̃ suaz gratiã ciuitati obedienti de⁹ impet vn⁹ et sũm⁹ ne cuiqz sacrificet nisi tñ sibi: et p̃ h̃ in oĩb̃ ho- mib̃ ad eandẽ ciuitatẽ prinẽtib̃ atqz obediẽ- tib̃ do anim⁹ etiã corpi atqz rõ vitijs ordie le- gitio fideliter impet: vt quẽadmodũ iust⁹ vn⁹ ita cer⁹ popululqz iustoz viuat ex fide q̃ opat̃ p̃ dilectionẽ qua hõ diligit deũ: sic diligẽdus ẽ de- us: et primũ sic semetipm̃.

Ps. 15.

Ubi. 3. Ubi igit̃ nõ est ista iusti- cia p̃fecto nõ ẽ cer⁹ hoim iuris p̃sensu: et vtilita- tis cõmuniõẽ sociat⁹. Qd si nõ ẽ: vtqz p̃ls nõ est: si vera ẽ hec populi definitio: g̃ nec republi- ca ẽ: qz res p̃li si ẽ: vbi ip̃e p̃ls si ẽ. **Ca. XXIII**

I aut̃ p̃ls nõ isto: s̃ alio definit̃ mō: ve- lut si dicat: p̃ls ẽ cer⁹ mltitudis rõnalis rerumqz diligit concordie cõmuniõẽ sociat⁹ p̃fecto vt videat̃ qualis q̃sqz popul⁹ sit: ista sunt inuẽda q̃ diligit. Quicũqz tñ diligit si cetus ẽ mltitudinis: nõ pecoz s̃ rõnaliũ creaturarũ et eoz q̃ diligit cõmuniõẽ cõcordie sociat⁹ ẽ: nõ absurde popul⁹ nũcupat̃: tãto vtqz melior: q̃ to in meliorib̃: tantoqz deterior: q̃to ẽ in dete-

riorib̃ p̃corz. **S**cõm istã definitionẽ nostram romanus populus: populus est et res eius sine dubitatiõẽ respública. qd aut̃ p̃mis t̃pibus su- is q̃due sequẽtib̃ p̃ls ille dixerit: et quib⁹ mori- bus ad cruentissimas seditões: atqz inde ad so- cialia: atqz cui: ita bella pueniẽs: ipam p̃cordiã q̃ sal⁹ ẽ quodãmõ p̃li rupit atqz corrupit: testa- tur historia: de qua in p̃cedẽtib̃ libris mltã po- suim⁹. Hec iõ tñ vel ipm̃ nõ ẽ populũ: vel ei⁹ rẽ dixerim nõ ẽ republiã q̃ diu manet qua- liscũqz multitudinis rõnalis cetus rex q̃s dili- git concordie cõmuniõẽ sociatus. Qd aut̃ de isto populo: et de ista república dixi: h̃ de arhe- nienũ: vel quozũcũqz grecoz vel egyptioz: hoc de illa p̃ore babylone assyrioz qm̃ in rebus suis publicis impiã vel pua vel magna tenuerit et de alia q̃cũqz aliarũ gentiũ: intelligat dixisse atqz sensisse. Generaliter q̃pe ciuitas impioz cui nõ impat de⁹ obediendi sibi vt sacrificium nõ offerat nisi tñmõ sibi: et phoc̃ illa et anim⁹ corpi rõqz vitijs recte ac fidelit̃ imperet: caret iusticie veritate. **Ca. XXV.**

Quamlibet em̃ videat̃ anim⁹ corpi: et rõ vitijs laudabiliter impare: si tñ deo ani- mus et rõ ipa nõ seruit sic sibi seruiendũ ẽ ipse deus p̃cepit: nullo mō corpi vitijsqz recte impe- rat. Nã qualis corpi atqz vitioz p̃t ẽ mens dña: veri dei nescia: nec ei⁹ impio subiugata: s̃ vitiosissimis demonibus corrupẽtib̃ p̃stitu- ta: Proinde virtutes q̃s sibi h̃re videt̃ p̃ quas impat corpi et vitijs: ad q̃libet adipiscendum vel tenendũ retulerit nisi ad deũ: etiã ipa vitia sũt poti⁹ q̃ virtutes. Nã licet a q̃busdã tũc ve- re et honeste putent̃ ẽ virtutes cũ ad seip̃as re- ferunt: nec p̃pter aliud expetunt̃ tũc etiã ista- te ac supbe sũt: et iõ nõ virtutes s̃ vitia iudican- da sũt. Sic ẽ nõ ẽ a carne s̃ sup carnẽ qd carnẽ facit viuẽ: sic nõ ẽ ab hoie s̃ sup hoiez qd hoiez facit beatẽ viuere: nec solũ hoim: s̃ etiã quã- libet prãtẽ virtutẽqz celestẽ. **Ca. XXVI.**

Uocirca vt vita carnis aia ẽ: ita beata q̃ vita hois deus est. De quo dicũt sacre littere hebreoz. Beat⁹ p̃ls cui⁹ ẽ dñs de⁹ ipi⁹. Miser igit̃ p̃ls ab isto alienatus deo diligit tñ ip̃e etiã quandã pacẽ suã nõ improbandã: quã quidẽ nõ habebit in fine: qui non ea bene vtit̃ ante finem. Hanc autem vt interim habeat in hac vita nostra etiã interest: quoniam q̃ diu p̃ mixte sunt ambe ciuitates: vtimur et nos pace babylonis: ex qua ita p̃ fidẽ dei popul⁹ liberaf̃ vt apud hanc interiz peregrinetur. Propter quod et apostolus admonuit ecclesiã vt ora- ret pro regibus eius atqz sublimibus: addens et dicens: vt quietam et tranquillã vitam aga-